

Construcții instituționale și identitare (non)europene în (re)prezentarea violenței împotriva femeilor în România

ANDRA-MIRONA DRAGOTESC

CUPRINS:

Problematizarea violenței împotriva femeilor în România- perspective interdisciplinare: construcții instituționale și identitare (non)europene.....	
Continuuul violențelor împotriva femeilor	
Premisele metodologice ale unei perspective pluraliste asupra europenizării	
Problema(tizare), prezentare, re-prezentare, reprezentare și analiză critică de discurs	
Politica discursivă a europenizării și instituționalismul discursiv al Europei Uniunii Europene	
De la instituționalizare înspre apartenența la o identitate colectivă.....	
Integrare, imaginare, identitate și (ne)intenționatitate: antreprenorii identității europene între text și context.....	
Cartografierea socială a violenței sau violența cartografiei sociale în imaginarul european?	
Violența împotriva femeilor în „Europa” Uniunii Europene	
Politica Uniunii Europene cu privire la violența împotriva femeilor.....	
Puterea normativă instituțională și discursivă a Europei în combaterea violenței împotriva femeilor ...	
Semnificația europeană a combaterii violenței împotriva femeilor	
Schimbarea europeană (simulată?)	
Instituționalizarea strategică a combaterii violenței împotriva femeilor: politica formelor internaționale/europene fără fond românesc	
Statul patriarhal și violența domestică	

Importanța de a (nu) fi european: imaginarea și legitimarea identității și apartenenței .....

    Politica de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor „lelița balcanică” .....

        Politizarea “leliței balcanice” .....

        Balcanicul *celălalt* .....

        Rezistența.....

        Statul paternalist și femeia îndreptățită.....

În concluzie... și în continuare .....

Bibliografie .....

CUVINTE CHEIE: violență, femei, europenizare, identitate, (re)prezentare

REZUMAT:

Oamenii știu ceea ce (re)prezintă; adesea ei știu de ce (re)prezintă ceea ce (re)prezintă; dar ceea ce nu știu e ce (re)prezintă ceea ce (re)prezintă ei.¹ Discursurile care (re)prezintă violența împotriva femeilor au potențialul de a fi violente și construiesc identitățile pe care le (re)prezintă. Este important cum prezentăm, re-prezentăm și reprezentăm acest tip de violență deoarece putem în mod simultan să subminăm sau să adâncim violența, să îi deconstruim cauzele sau să o depozităm la marginile sociale, culturale, economice și politice (genizate). Iar ceea ce prezintă oamenii, retorica și ideile lor, odată sedimentate, sunt instituționalizate, devin instituții, înțelese în sensul larg al cuvântului, ca mecanisme și puncte de referință care organizează viața socială, culturală, economică sau politică; devin reprezentative pentru

---

¹ Fraza aceasta este o variantă ce aparține autoarei, inspirată de următoarea afirmație a lui Michel Foucault: “Oamenii știu ce fac; adesea știu de ce fac ceea ce fac; dar ceea ce nu știu e ce face ceea ce fac ei” (“*People know what they do; they frequently know why they do what they do; but what they don't know is what what they do does*”). Vezi Michel Foucault, în H.L. Dreyfus și P. Rabinow, *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Sussex: Harvester Press, 1982, p.187.

societatea care le-a produs în primul rând și o reprezintă în continuare, drept caracteristici identitare. Astfel, nu doar violența împotriva femeilor, dar și prevenirea și combaterea ei, este politizată. Proiectul de față are ca scop să ofere o nouă perspectivă asupra problemei violentei împotriva femeilor în România. Se va concentra asupra unei perspective discursive, încadrată istoric și sociologic, privind problematizarea violenței împotriva femeilor pe agenda politică și publică din România. În acest mod vor putea fi identificate procese de construcție instituțională și identitară inerente acestor problematizări publice și politice.

În linie cu primul argument, continuu și susțin că oamenii știu ceea ce construiesc; adesea ei știu de ce construiesc ceea ce construiesc; dar ceea ce nu știu e ce construiește ceea ce construiesc ei. Prin construcție înțeleg aici un sens larg al termenului, un proces istoric, nu un eveniment, de creare, definire, organizare, dezvoltare, stabilizare, sedimentare. Prin instituție mă refer, de asemenea, la sensul mai general al conceptului, definind-o ca orice locație de putere care organizează viața socială, politică, economică și culturală. Așadar, o practică socială, politică, economică și culturală sedimentată, osificată, în timp, sau, dimpotrivă, instituită, la un moment dat. Diferențiez între instituție și identitate, deși consider că și identitatea, înțeleasă ca întregul dat de intersecția unor moduri de a fi sau de a face, poate fi o instituție, sau poate fi instituționalizată, după cum va arăta acest proiect. Astfel, violența împotriva femeilor, precum și combaterea ei, pot fi instituții sau pot fi instituționalizate. Iar, identitatea poate fi definită prin prisma acestor instituții(onalizăr)i, ca fiind de un anumit fel sau altul. De exemplu, *non-europeană* sau *europeană*. Este important de menționat faptul că nu pornesc de la premisa că România este non-europeană și se află într-un proces de tranziție înspre europenism, ci analizez modul în care este (re)prezentată o astfel de tranziție pe agenda publică și politică din România.

Prin discursul referitor la o anumită chestiune înțeleg totalitatea „locațiilor”- și a conexiunilor dintre ele- în care aceasta este problematizată, este abordată în mod repetitiv, recurent, începând de la nivelul limbajului și până la nivel de instituționalizare. Prin instituție mă refer în acest caz la sensul mai general al unei practici sedimentate și osificate, într-un context temporal și spațial specific din punct de vedere cultural, social, politic și economic. Așadar, discursul este alcătuit din prezentarea, re-prezentarea și, în cele din urmă, reprezentarea chestiunii respective. În acest sens, consider totalitatea prezentărilor, re-prezentărilor și

reprezentărilor violenței împotriva femeilor de pe agenda politică și publică din România ca fiind un discurs referitor la violența împotriva femeilor. Acesta, poate fi, desigur, înțeles ca totalitate, sau parțial, în funcție de variabile precum: perioada de timp, tipul specific de violență, producătorii discursului, cadrul de (re)prezentare utilizat pentru problematizarea violenței respective, și așa mai departe. Prezentarea, re-prezentarea și reprezentarea violenței împotriva femeilor poate avea loc prin intermediul unor mecanisme precum: declarații parlamentare, dezbateri parlamentare, legi și inițiative legislative, ordonanțe de urgență, hotărâri de guvern, dezvoltarea de instituții și politici publice, rapoarte și website-uri ale instituțiilor guvernamentale, articole din mass media, luări de poziție și declarații ale liderilor de opinie publică, sau website-uri ale organizațiilor neguvernamentale. Acestea constituie mecanisme prin care sunt construite agendele politice și publice dintr-o țară. Ele reflectă, pasiv, un context (deci, o pânză de discursuri de tip) social, cultural, politic și economic, reflectă interesele actorilor care pot utiliza aceste mecanisme în contextul respectiv și pot stabili agenda publică și politică-elitele(?). Dar, în mod simultan, mecanismele respective au o componentă activă, contribuie, direct sau indirect, la perpetuarea, alterarea sau modificarea, deci re/de/construirea, contextului respectiv. Aceste procese au loc, în general, în funcție de interesele actorilor care dețin puterea (in)formării agendelor politice și publice.

Conceptualizez aceste agende politice și publice ca „agende de lucru” ale guvernelor, parlamentelor, politicienilor, instituțiilor statului, respectiv, a organizațiilor neguvernamentale, a societății civile, a mass media. Agenda politică și publică prezintă, re-prezintă și reprezintă diferite probleme, se constituie din reacții sau mai degrabă (re)acțiuni la aceste probleme, din problematizări ale acestor probleme în diferite moduri, de către actori variați. În aceste procese, aceste probleme sunt definite și re-definite. Mai mult decât atât, pe agenda politică și publică problematizarea unei chestiuni are loc prin corelarea ei cu contextul social, cultural, politic și economic, cu interesele actorilor care construiesc agendele; deci, prin referințe care să o prezinte, re-prezinte și reprezinte pe agendele respective. Violența împotriva femeilor, îndeosebi violența domestică sau cea structurală- cele mai des problematizate, public și politic, tipuri de violență împotriva femeilor în România- de exemplu, este (re)prezentată ca o chestiune de aliniere la norme europene și/sau internaționale, în general. 90% dintre declarațiile parlamentare, dezbaterile parlamentare, legile și inițiativele legislative, ordonanțele de urgență, hotărârile de

guvern, instituțiile și politicile publice, rapoartele și website-urile instituțiilor guvernamentale, articolele din mass media, luările de poziție și declarațiile liderilor de opinie publică sau website-urile organizațiilor neguvernamentale, analizate ca „texte” (în număr de 240) în acest proiect, fac referiri la Uniunea Europeană și, implicit, alinierea la politicile UE; sau fac referiri la norme și practici internaționale. De exemplu, o astfel de practică este abordarea politică și publică a violenței împotriva femeilor pe data de 25 noiembrie, ziua internațională dedicată combaterii acestui tip de violență, pe criterii de gen, împotriva femeilor. Astfel, „textele” sunt codate în funcție de cadrele de (re)prezentare utilizate, adică după modul în care problematizează violența împotriva femeilor făcând uz (și abuz?) de anumite referințe. Aceste cadre de (re)prezentare au răspuns la întrebarea: ce este (re)prezentată a fi violența împotriva femeilor în această problematizare a ei pe agenda publică/politică? Am identificat o serie de cadre utilizate în mod constant, atât pe agenda politică, dar și pe cea publică.

Așadar, în discursul public și politic din România am identificat utilizarea recurentă (măsurând recurența printr-o reiterare a aceluiași cadru în peste 10% din „textele” analizate) a următoarelor cadre de (re)prezentare a violenței împotriva femeilor:

- violența domestică este reprezentată a fi o problemă a alinierii la normele europene și internaționale, atât din punct de vedere guvernamental, cât și neguvernamental, combaterea și prevenirea ei fiind utilizată ca standard de raportare a evoluției României în această privință; normele respective fiind considerate a fi mecanismele propice de combatere și prevenire.
- violența domestică este reprezentată a fi o problemă a protejării familiei de către stat
- violența împotriva femeilor este reprezentată a fi o problemă specifică spațiului privat (atât în ceea ce privește cauzele, locația actului de violență, cât și în ceea ce privește soluționarea problemei)
- violența împotriva femeilor este reprezentată ca fiind un spectacol grotesc al victimizării corporale a femeilor, acest caz fiind îndeosebi specific mass media, dar întâlnit și în declarații politice
- violența împotriva femeilor este reprezentată a fi responsabilitatea femeilor de a se proteja

- violența împotriva femeilor este o problemă reprezentată a fi potențial soluționată la intersecția eforturilor dintre guvernamental și neguvernamental
- combaterea violenței împotriva femeilor este reprezentată a fi un criteriu de evaluare a performanței guvernamentale
- violența împotriva femeilor este reprezentată a fi problema marginilor/ precarităților economice și politice, sociale și culturale.

După cum se poate observa chiar și la o lectură rapidă, între cadrele de (re)prezentare amintite mai sus există conexiuni, două sau mai multe (media fiind de 3-4) sunt cel mai adesea utilizate simultan, completându-se reciproc în problematizarea violenței. Cercetarea de față va fi concentrată extensiv, dar nu exclusiv, pe primul și ultimul dintre cadrele identificate. Deoarece sunt utilizate împreună în 32% dintre toate „textele” analizate, și în 45% dintre „textele” produse de actori politici- cu 80% utilizarea primului în textele de proveniență politică și 67% utilizarea ultimului în cele publice în general-, intersecția dintre ele a prezentat un interes sporit și s-a dovedit a fi importantă de analizat, atât din punctul de vedere al modului în care are loc, dar și a contextului social, economic, politic și cultural care alimentează această intersecție și a consecințelor sale discursive și materiale, pozitive sau negative. De asemenea, vor fi abordate, la momentul oportun și alte cadre de (re)prezentare identificate, în funcție de corelațiile acestora cu cele două care vor fi atent și accentuat problematizate. Acestea fiind spuse, proiectul va avea ca scop și identificarea cadrelor de (re)prezentare absente din problematizarea violenței împotriva femeilor, dar importante din perspectivă feministă.

Pentru continuarea proiectului am ales două cadre de (re)prezentare spre analiză extinsă într-un cadru interdisciplinar care combină instituționalismul discursiv, istoric și sociologic cu teoria critică feministă și postcolonialism/orientalism. Este vorba despre cel în care violența domestică și violența împotriva femeilor în general este reprezentată a fi o problemă a alinierii la normele europene și internaționale, atât din punct de vedere guvernamental, cât și neguvernamental, utilizate ca standard de raportare a evoluției României în domeniu și considerate a fi mecanismele propice de combatere și prevenire. Deci, un cadru orientat înspre prevenirea și combaterea violenței. Cel de-al doilea este cel în care violența împotriva femeilor, în general, este reprezentată a fi problema/producția marginilor/ precarităților economice și politice. Așadar, un cadru orientat înspre explicarea producerii violenței.

Acestea se intersectează într-un mod ilustrativ pentru ceea ce eu consider a fi construcția de instituții și identități care au caracterul dualist, simultan sau separat, european și non-european. Intersecționalitatea dintre procesele de construcție ale acestora vor ilustra continuități și granițe fluide, construite, imaginate. Este vorba despre granițele și conexiunile între ceea ce concepem a fi european și ceea ce concepem a nu fi european, între dimensiunea națională și cea supranațională a politicii (combaterii) violenței împotriva femeilor. Cele două cadre se intersectează, în discurs, la două nivele. Primul este cel material. Cel de-al doilea este cel al retoricii. Între aceste două nivele ale intersecției celor două cadre de reprezentare au loc procese de europeanizare simulată a României. Prin europeanizare înțeleg construcții instituționale și identitare (re)prezentate ca fiind europene, care se intersectează și care contribuie la procesele de adâncire și largire a integrării Uniunii Europene. O astfel de perspectivă asupra europeanizării (și internaționalizării) României iese din sfera tehnocrat-instituționalistă, și se orientează înspre o definire a europeanizării la intersecția dintre procese de dezvoltare de politici publice, legislație și instituții cu procese de construcție identitară (europeană). Acestea din urmă, deși reproduse prin intermediul celor dintâi, le legitimează ulterior pe respectivele într-o paradigmă de înțelegere a schimbării instituționale, legislative și de politici publice ca fiind parte a unui proces mai amplu de (trans)formare europeană. Europeanizarea simulată este materializată în instituții cu forme europene și fond românesc (non-european?) și, dincolo de acestea, în identități (non)europene construite în discursuri din România. Atât politicile, cât și identitățile acestea situează România într-o poziție liminală în ce privește abordarea violenței împotriva femeilor, la marginea ordinii Europei, nici înăuntrul și nici înafara ei. Instituțiile, legislația, politicile de tipul formă-fără-fond sunt cele care simulează o schimbare "europeană" a României, împrumută forme europene în problematizarea unei chestiuni pe agenda publică și politică, în conformitate cu norme de combatere a violenței împotriva femeilor definite ca fiind europene *a priori*, la Bruxelles, cât și la București. Acestea, de fapt, păstrează un caracter, context, fond românesc. Un exemplu grăitor este instituționalizarea prin lege a consiliului de familie ca potențial mecanism de soluționare a violenței domestice prin Legea 217/2003. Acest consiliu a fost inclus în legea respectivă, deputatul Ovidiu Brânzan, care l-a susținut prezentându-l în dezbaterile parlamentare de la acel moment ca fiind inclus în categoria soluțiilor cu caracter extra-judiciar la probleme sensibile, practicate în unele țări "europene". Înainte de această prezentare, însă, deputatul Ionel Olteanu a

prezentat acest proces de includere a consiliului respectiv în lege ca fiind un transfer din domeniul tradițiilor sociale și morale românești în domeniul (secular?) al legii.

O a doua materializare a europenizării simulate a României este cea în care se importează, dar se și construiește, discursiv, identitatea europeană și europenismul, ca simboluri ale prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor. Iar pentru a o legitima, este construită și cea non-europeană, sau cele non-europene, dinăuntrul sau dinafara României/Europei, care produc/depozitează violența împotriva femeilor. În acest context România, în funcție, de interesele celor care problematizează violența de acest tip, este fie europeană, fie non-europeană, fie între acești doi poli. De exemplu, dacă un politician aflat la guvernare problematizează violența domestică, România este (re)prezentată a fi europeană pentru că problema respectivă este abordată în acest stat, în conformitate sau, cel puțin, în direcția europeană. Dacă această problematizare este făcută de un membru al opoziției, România este non-europeană deoarece violența domestică nu este abordată eficient. Dincolo de problemele extinse ale conceptualizării violențelor împotriva femeilor, pe criterii de gen, în România, în acest context, proiectul de față are scopul de a atrage atenția asupra faptului că evoluția de la violențe împotriva femeilor pe timp de război deoarece simbolizează etnia sau națiunea este inversată în sensul că o potențială supranațiune europeană devine simbolizată de combaterea violenței. Lucru care, din perspectiva feminista, este problematic, fiindcă nu face decât să instrumentalizeze o experiență a femeilor în alt fel. Postnaționalismul european, nu mai e, așadar, chiar atât de post-naționalist. Din acest punct de vedere, eliberarea lui de violența împotriva femeilor nu reușește să se elibereze de limitele instrumentalizării discursive a experiențelor femeilor.

Poate fi vorba despre o încadrare discursivă strategică a chestiunii respective în procese de europenizare și internaționalizare ale României. Această încadrare este realizată pentru a forma și informa, explica și legitima problematizarea violenței împotriva femeilor pe agenda politică și publică din România. Aderarea la UE fiind o problemă centrală a agendei politice a României în anii 2000, orice chestiune conectată mai mult sau mai puțin la aceasta, chiar dacă marginală pe agenda politică și publică, poate beneficia de importanța generală a aderării în avansarea pe aceste agende. Astfel, încadrarea violenței împotriva femeilor ca o chestiune conectată la Uniunea Europeană este unul care implică soluționarea problemei, prin recunoașterea acesteia ca una de interes european. Iar acest lucru implică necesitatea abordării ei

la nivel de politici și instituții publice, guvernamentale și neguvernamentale, în România. Astfel, de exemplu, legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie este prezentată de către Mona Muscă, membră a Parlamentului României, în cadrul debaterilor parlamentare privind adoptarea ei după cum urmează:

“Vreau să vă aduc la cunoștință că există o recomandare a Uniunii Europene, a Consiliului Uniunii Europene cu privire la violența domestică. Această recomandare este foarte proaspătă din anul 2002, este Recomandarea 5, care spune foarte limpede și clar că *fiecare țară membră a Uniunii Europene, drept urmare și noi, dacă vrem să devenim membrii ai Uniunii Europene*, va trebui să aibă o lege specială pe violența domestică. Și în acea recomandare se vorbește foarte clar despre ce trebuie să cuprindă această lege. Ei bine, din cele trei legi propuse dumneavoastră, s-a făcut una singură și aici, inițiativa formării unei singure legi, redactării unui singur proiect de lege din cele trei revine Comisiei juridice, care ne-a dat această idee și îi mulțumesc pentru ideea respectivă, am reușit să intrăm în comisie cu un singur proiect de lege, *această lege îndeplinește toate recomandările Uniunii Europene. Aș putea să spun chiar că este una dintre cele mai europene legi la ora actuală*, mă refer la proiectul nostru.”²

Europenismul, este, așadar, construit în raport cu violența împotriva femeilor prin dezvoltarea de politici, instituții și legislație care să fie dedicate prevenirii și combaterii acesteia. În acest context referințele la Uniunea Europeană legitimează discursiv adoptarea unei legi privind violența domestică în România, domeniu nou, dar necesar, de legiferare și dezvoltare de politici publice, această lege fiind (re)prezentată ca o aliniere a României la normele și cerințele UE, în contextul istoric al aderării acestui stat la Uniune. Are loc o contribuție la construirea semnificației europeanismului Uniunii Europene ca locație simbolică a combaterii violenței domestice. Laurel Weldon afirmă că ceea ce pare să determine reacția guvernelor la violența împotriva femeilor este prezența unei mișcări a femeilor puternice care este conectată la instituțiile statului menite să îmbunătățească statutul femeilor.³ Această reacție se poate referi la acțiuni birocratice sau la orice acțiune a guvernelor și a parlamentului, a instituțiilor de stat per ansamblu. În cazul României, însă, reacția clasei politice, a guvernelor și a parlamentelor din cursul anilor 2000 la problema violenței împotriva femeilor, îndeosebi a violenței domestice, a fost și un rezultat al faptului că statul român a fost nevoit să se alinieze la norme europene

---

² Parlamentul României, “Dezbaterea Proiectului de Lege pentru prevenirea și combaterea violenței în familie; Propunerii legislative privind violența în familie și Propunerii legislative privind protecția victimelor violenței în familie”, în *Dezbateri Parlamentare*, București, 2003, disponibil online la <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=5394&idm=13&prn=1>, accesat la 12 decembrie 2010, sublinierea mea.

³ Laurel Weldon, *Protest, Policy, and the Problem of Violence Against Women: A Cross-National Comparison*, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2002, p. 5.

privind inegalitățile de gen- violența structurală pe criterii de gen- și a materializărilor acestora în, de exemplu, violență directă. Totuși, această reacție poate fi una instituțională, materială, de combatere și prevenire a violenței împotriva femeilor, sau una retorică. Dacă reacția la nivel de retorică este mai puternică decât cea instituțională, atunci avem de-a face, mai degrabă, cu o evitare a abordării reale și autentice a acestei probleme. (Re)acțiunea la violența împotriva femeilor la nivel guvernamental, ca de altfel și la nivel neguvernamental, „nu implică în mod automat eficiență”, unde eficiența este constituită din impactul politicilor dezvoltate în sensul prevenirii și combaterii. De asemenea, reacțiile cu caracter retoric, atunci când depășesc reacțiile cu caracter material, pot semnifica răspunsuri ale guvernelor, sau chiar ale societății civile, care au chiar menirea de a evita abordarea reală a problemei. Sunt create- de fapt, împrumutate și adaptate- forme ale abordării violenței împotriva femeilor, o aliniere discursivă la prevenirea și combaterea ei, fără eforturi suficiente și susținute de a aborda fondul structural al inegalităților sociale, culturale, economice și politice de gen, ce alimentează violența în primul rând. Această abordare a violenței domestice, (re)prezentarea ei ca fiind de tip reactiv (la exigențele UE), nu una de tip proactiv (referitoare la nevoile femeilor din România), este problematică tocmai pentru că invizibilizează necesitatea prevenirii și combaterii violenței domestice ca realitate trăită și o materializează și instrumentalizează într-un indicator al europenismului României.

Adițional, violența împotriva femeilor este încadrată, (ne?)intenționat, în discursul public din România, ca problemă specifică grupurilor sociale, culturale, economice și politice marginalizate. Acest cadru este concentrat pe diagnosticarea cauzelor violenței, însă realizează acest proces dintr-o perspectivă patriarhală și discriminatorie, care reiterează stereotipuri și violențe culturale și structurale via (re)prezentări publice. Astfel, în februarie 2010, în Iași, România, un bărbat a asaltat 12 femei cu un cuțit, într-o perioadă de câteva zile. Expertul criminalist, psiholog și profesor universitar, Tudorel Butoi, invitat ca specialist într-o emisiune a unui post de știri cu acoperire națională, și-a oferit opinia în această privință. Astfel, la cererea reporterei: “la final, spuneți-ne, domnule criminalist, dacă femeile se pot apăra în vreun fel”, Tudorel Butoi a răspuns:

“*Femeile* pot și trebuie să fie prudente. *Femeile* trebuie să știe cum să urcă în lift și să nu se napadească pe noi ca au fost violate în lift. Când și cu cine. Să știe să umble pe cărări care sunt luminate și care sunt populate. Să nu se bata ca exploratorii în miez de noapte parcurile și să vina apoi la adresa poliției ca au fost violate. Să știe cu cine intra în

discutie si cu cine acceptă relatii si asa mai departe. *Comportamentul asta de leliță balcanică*, din păcate, cu excepția acestor victime ... aaaa, care nu au dat dovada de el, este caracteristic pătinoanelor și aaaa devin victime pentru ca sunt *victime de tip provocator*, mare majoritate din ele.”⁴

În acest context, violența împotriva femeilor este problematizată ca fiind cauzată de comportamentul femeilor, adoptându-se astfel o perspectivă asupra acestui tip de violență ca rezultat al lipsei precauției femeilor, nu al responsabilității bărbaților. Mai mult decât atât, cauzele violenței nu rezidă doar în categoria de “femeie”, ci este depozitată discursiv între granițele stereotip- sociale, economice, politice și culturale- ale poziției identitare reprezentată de “lelița balcanică”. Depozitarea discursivă a violenței împotriva femeilor în grupuri sociale, culturale, economice (și, chiar, politice- femeile) adâncește marginalizarea unor grupuri deja secundare și marginale socio-cultural și politico-economic. Excluziunea lor este, așadar, reiterată. Astfel, crează depozite discursive ale violenței, din care sunt scoase afară cauzele violenței ori de câte ori este necesară explicarea problemei respective. Un motiv al acestei abordări poate fi evitarea problematizării rolului bărbaților în acest fenomen. Adițional, într-un cerc vicios, crearea discursivă a acestor depozite ale violenței, marginalizează violența împotriva femeilor pe agenda politică și publică, limitând abordarea ei. O astfel de limitare este problematizarea acestui tip de violență în datele stereotipice de 8 martie și 25 noiembrie, de exemplu.

Când aceste două cadre se suprapun, între diagnosticarea cauzelor violenței împotriva femeilor și prezentarea unor soluții abstractizate în/de paradigma europeanizării României în ceea ce privește abordarea acestui tip de violență, au loc procese de construcție a unor identități non-europene și, implicit, o continuare a construcției europeanismului UE, prin raportare la acestea. Iar aici nu vorbim de non-europeanismul Rusiei sau de opoziția cu Statele Unite ale Americii. Ci, este vorba despre construirea non-europeanului fie reiterând poziții și situații identitare coloniale sau orientale europene, fie producând alterități noi. Astfel, în ședința Camerei Deputaților din 22 martie 2012, deputatul Călin Potor excepționalizează situația statului român în ceea ce privește combaterea violenței împotriva femeilor înca din titlul declarației sale intitulate: „România, probabil singura țară din lume care nu combate violența în familie!”. În opinia sa decuplarea

---

⁴ Extras din știrile Realitatea TV, 24 februarie 2010, ora 14:00, între minutele 7:02-7:49, disponibil online la: http://webtv.realitatea.net/jurnale/realitatea-de-la-14-00-24-02-2010?autoplay=true#ve_video_player_a, accesat la 1 martie 2010, sublinierea mea.

României de la normele internaționale și europene, și chiar naționale, prin desființarea agențiilor specializate, cu privire la acest tip de violență, aduce cu sine situarea statului român în imaginarul non-european al Lumii a Treia:

„[f]enomenul violenței în familie reprezintă o problemă abordată în toate documentele internaționale referitoare la promovarea și garantarea drepturilor femeilor și egalității de gen (convenții ale ONU, recomandări, rezoluții și rapoarte ale Consiliului European, decizii și programe ale Uniunii Europene) și este inclus ca obiectiv și în strategia națională pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați. Având în vedere aspectele menționate, ar fi fost necesar ca specificul activității fostei Agenții Naționale pentru Protecția Familiei să fie corelat cu domeniul egalității de gen, ce intra până de curând în atribuțiile fostei Agenții Naționale pentru Egalitatea de Șanse între femei și bărbați. Din păcate, aceste două autorități care funcționau în subordinea ministerului pe care îl conduceți au fost desființate recent, făcând astfel imposibilă armonizarea strategiilor de acțiune în vederea stopării fenomenelor periculoase legate de violența conjugală.

În acest context, nu trebuie să întrebăm ministrul de resort care sunt măsurile adoptate pentru a se asigura buna funcționare a direcțiilor rezultate din desființarea celor două agenții naționale. Este evident că proiecte importante, precum stadiul organizării rețelei naționale de centre de asistență pentru victimele violenței în familie, au fost abandonate, iar fenomenul se va manifesta cu și mai mare asiduitate în lipsa unor structuri de prevenire. Nu ne mai miră însă nimic la *acest guvern incapabil*, care a transformat România într-o țară din *lumea a treia*, în care oamenii se sinucid de foame și își bat nevestele de sete...”⁵

Lumea a Treia este (re)prezentată ca patologic violentă, iar această patologie a violenței împotriva femeilor este conectată la situația politică și economică. (Non)europenismul stereotipic al unei lumi a treia abstracte este materializat, stereotipic, în violența împotriva femeilor. Dat fiind faptul că dincolo de Uniunea Europeană, Consiliul European reprezintă "Europa" în raport cu violența împotriva femeilor, este important de observat că unul dintre scopurile Convenției Consiliului European pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice este de a crea o „Europă eliberată de violența împotriva femeilor și violența domestică”⁶. Dincolo de combinarea (problematică sau realistă?) a violenței împotriva femeilor

---

⁵ Parlamentul României, Călin Potor - declarație politică: "România, probabil singura țară din lume care nu combate violența în familie!", în *Declarații politice și intervenții ale deputaților*, în Ședința Camerei Deputaților din 22 martie 2011, disponibilă online la <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=6978&idm=1,048&idl=1>, accesată la 11 iunie 2011.

⁶ "Aspiring to create a Europe free from violence against women and domestic violence", Consiliul European, *Convenția Consiliului European pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence)*, Istanbul: Ad Hoc Committee on preventing and combating violence against women and domestic violence (CAHVIO), 2011, disponibilă online la <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>, accesat la 15 septembrie 2011.

cu violența domestică, această Convenție construiește, instituționalizează o Europă definită de prevenirea și combaterea acestor violențe. Mai mult, depozitarea violenței în grupuri precare din punct de vedere economic, transferă autoratul și responsabilitatea violenței dinspre “oameni” (a se citi “bărbați”) înspre “lumea a treia” caracterizată de “sete” și “foame”. Alinierea la normele internaționale și europene, instituționalizarea combaterii violenței împotriva femeilor și stabilitatea economică, devin, implicit, panacee universale ale rezolvării acestei probleme și mecanismul de bază al abordării ei. Importanța de a fi european/ă/i este semnificată prin importanța de a nu fi non-european/ă/i, iar în procesul de normalizare a acestor simbolisme și dualisme, sunt construite ambele poziții identitare cât și ierarhia dintre ele, iar conceptul de marginalizare capătă valențe noi, referindu-se la orientalizarea societăților și statelor care nu combat violența împotriva femeilor sau care au rezultate slabe în această privință. Astfel, combaterea violenței împotriva femeilor este instrumentalizată, politico-discursiv, pentru a construi ierarhii sociale, politice, culturale și economice între identități socio-culturale sau politico-economice colective. Iar, acest lucru este paradoxal, dat fiind faptul că ceea ce este necesar să fie combătut și conștientizat prin problematizarea violenței împotriva femeilor sunt inegalități și ierarhii (de orice tip- economice, culturale, sociale, politice), între femei și bărbați. Acestea alimentează acte de violență împotriva primelor de către cei din urmă, sau chiar împotriva primelor de către state și societăți cu caracter masculinizat, patriarhal.

Adițional, un motiv pentru desfășurarea proiectului de față este semnalarea marginalizării violenței împotriva femeilor în problematizarea politică și publică a inegalității de gen și a materializărilor acesteia în viețile femeilor. Astfel, în mod constant, în problematizarea inegalității dintre femei și bărbați, chestiuni care implică violența sunt amintite la finalul enumerării materializărilor inegalității de gen. Un exemplu poate fi regăsit în comunicatul de presă dat de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării în urma unei întâlniri cu o delegație a Comisiei pentru drepturile femeilor și egalitatea de șanse din cadrul Parlamentului European:

„[În cadrul intalnirii au fost atinse urmatoarele puncte: accesul femeilor pe piata muncii, tratamentul egal in domeniul securitatii sociale, concilierea intre viata privata, profesionala si de familie, femeile in politica, violenta domestica”.⁷

---

⁷Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, *Comunicat de Presă*, 26 iunie 2008, disponibil online la <http://cncd.org.ro/noutati/cauta/Comunicat-de-presa-53/>, accesat la 11 iunie 2011.

Ca și cum ar fi mai ușor de acceptat că femeile și bărbații au salarii inegale pentru muncă egală sau că accesul lor pe piața muncii are loc în mod diferit și inegal, înspre ambele părți, în funcție de domeniu, că trebuie să se implice mai multe femei în politică. Decât să acceptăm public că abuzul femeilor de către bărbați este o problemă reală, la fel de importantă și la fel de necesar de problematizat în politicul și publicul românesc, astfel încât să fie prevenită și combătută eficient. Mai mult decât atât, analiza oferită atrage atenția și asupra ambiguităților și ambivalențelor cu privire la înțelegerea și definirea violenței/violențelor împotriva femeilor, și a cauzelor care le alimentează.

Recurența, intențională și neintențională, a unor cadre de (re)prezentare în problematizarea violenței împotriva femeilor în România are potențial creator, de definire și re-definire a acestui tip de violență, a structurilor care o alimentează. Dar, are un caracter inerent limitat, fiind un cadru de (re)prezentare din multe altele potențiale, și reducând problematizările unei chestiuni la o anumită perspectivă. De asemenea, osificarea sau sedimentarea unui cadru de (re)prezentare, îi poate altera caracterul creator, transformându-l într-un cadru static, limita(n)t. Este vorba despre un discurs dezvoltat prin recurența utilizării Uniunii Europene ca referință în problematizarea acestui tip de violență, discursul europenizării combaterii violenței împotriva femeilor în România. Este un discurs nou, inovator până când nu mai este nou și nici inovator în context românesc, devenind parte dintr-un mod de a fi și de a face românesc (europenizat?).

Astfel, este necesar nu doar să observăm beneficiile potențiale ale unui cadru, ci să chestionăm și potențialele limitări ale acestuia- de exemplu, ce fel de politici publice intermediază înțelegerea combaterii violenței împotriva femeilor în România doar ca aliniere la normele UE. În continuare, un cadru poate submina stereotipuri și poate perpetua *status quo*-ul, dar poate să le și (re)producă, fiind ancorat într-un context social, cultural, politic și economic care îl alimentează și care își alimentează reproducerea- de exemplu, problematizarea violenței împotriva femeilor ca problemă a femeilor, specifică unor grupuri sociale marginale în societatea românească.

Proiectul de față investighează, așadar, în primul rând, (re)prezentările publice și politice ale violenței împotriva femeilor. Iar, în al doilea rând, este orientat înspre investigarea implicațiilor caracterului creator și limita(n)t al „politicii” utilizării, uzării și abuzării cadrelor de (re)prezentare mai sus amintite pe agenda politică și publică românească. Acestea vor sta la baza

observațiilor finale cu privire la vidul discursiv referitor la violența împotriva femeilor în spațiul politic și public din România la începutul anilor 2000 și modul în care acesta a fost și este redus, rezolvat, umplut cu „problematizări problematice”, superficiale care eludează înțelegerea reală și autentică a complexităților și inegalităților sociale, politice, culturale și economice de la baza acestui tip de violență. (Ne)intenționalitatea problematizărilor problematice este conectată la intersecția dintre perpetuarea unui *status quo* (patriarhal și paternalist, românesc) și modificarea acestuia (cu nuanțe europenizatoare). Acest *status quo* social, politic, cultural și economic este unul în care relațiile genizate (sau în care genurile relaționează) se desfășoară într-o structură de inegalitate între femei și bărbați, cu cei din urmă ocupând poziții de putere și având beneficii mai mari decât cele dintâi. Este un *status quo* în care violența structurală împotriva femeilor este legitimată istoric și materializată în violențe directe împotriva lor, pe criterii de gen. În cele din urmă, proiectul va oferi observații cu privire la necesitatea reflexivității în problematizarea violenței împotriva femeilor pe agenda politică și publică, astfel încât (re)prezentarea acestui tip de violență să nu devină (inerent) violentă, ea însăși. Acest lucru poate avea loc atât prin (re)producerea regimurilor și structurilor inegale ce se află la baza violenței, cât și prin (re)producerea pozițiilor identitare situate arbitrar în aceste structuri și regimuri. Punctul de referință fiind un presupus caracter non-european al violenței și o combatere a acesteia construită ca fiind europeană.

În analiza violenței împotriva femeilor, abordarea calitativă este la fel de importantă ca cea cantitativă și invers. Abordarea cuvintelor violenței/violențelor împotriva femeilor este la fel de importantă ca și abordarea numerelor violenței/violențelor. Astfel, (re)prezentările acesteia sunt un aspect important al înțelegerii, criticii și, eventual, combaterii ei. Teresa de Lauretis concluzionează în „considerațiile asupra producerii semiotice a genului între retorica violenței și violența retoricii”⁸, că violența este produsă în reprezentare, îi este inerentă acesteia (*“violence is engendered in representation”*⁹). Mai mult decât atât, Sally Engle Merry afirmă că: „dintr-o perspectivă performativă, a face violență este un mod de a face gen”¹⁰. Putem argumenta, în continuare, că violența devine cadrul de definire a identităților, nu doar genizate, implicate în

---

⁸Teresade Lauretis, *Technologies of Gender: Essays on Theory, Film, and Fiction*, Bloomington: Indiana University Press, 1987, p. 32.

⁹ de Lauretis, *Op.cit.*, p. 33.

¹⁰ Sally Engle Merry, *Gender Violence: A Cultural Perspective*, West Sussex: Wiley-Blackwell, 2009, p. 11.

ceea ce este prezentat, re-prezentat și reprezentat ca violență. Astfel, poziții identitare precum cea de „agresor”/violent și „victimă”/violentată, sau de grup social predispus la violență- fie ca „agresor” sa ca „victimă”, de exemplu, trebuie înțelese și ca fiind violente înspre cei pe care îi identifică și poziționează ca atare în ilustrarea violenței. Acest lucru se datorează faptului că sunt categorii (de)limitate, iar situarea în ele poate avea loc arbitrar. Însă, deoarece prezentarea, re-prezentarea și reprezentarea violenței este importantă pentru a o preveni și combate, are drept consecințe o trecere cu vederea a acestor consecințe indirecte cu caracter violent ele însele. De asemenea, sunt trecute cu vederea și relațiile de putere arbitrar inegale dintre cei care (re)prezintă și cei (re)prezențați, ceea ce, în opinia mea, stă la baza producerii și legitimării oricărui tip de violență.

Date fiind cele de mai sus, este important să problematizăm o arheologie (în sens foucauldian) a cadrelor de (re)prezentare a violenței împotriva femeilor în România și să problematizăm genealogiile invizibile ale violenței, intermediare de aceste cadre. Metoda arheologică a lui Foucault se referă tocmai la acest *dispositif* de legi, arhitectură, practici administrative și cuvinte¹¹, localizându-se astfel din punct de vedere metodologic în sociologia postmodernistă¹². Acest autor este cel mai bine înțeles ca un filozof-istoric ale cărui teorii sunt o resursă pentru analize sociologice. Astfel, el abordează producerea de cunoaștere și de discipline și disciplină, natura și efectele practicilor de control, constituirea actorilor și identităților. Se îndepărtează de sensul convențional al puterii centrale, coercive, conceptualizate instituțional, înspre puterea pe care o exercităm asupra noastră înșine. Proiectul de față prezintă tocmai perspective asupra modurilor în care, statele candidate și membre internalizează și normalizează norme *europene*, dar și cum în discursurile instituționale și retorice din jurul acestor procese au loc construcții și deconstrucții identitare și de status quo. Abordarea problemei violenței împotriva femeilor în România la intersecția dintre istorie și sociologie, prin intermediul analizei de discurs, urmărește ideile foucauldiene despre metoda arheologică a cunoașterii.

Mai mult, este necesar să deconstruim narațiunile/ discursurile hegemonice de problematizare a violenței împotriva femeilor sau a combaterii și prevenirii acesteia, și să identificăm potențialele violențe ale acestor narațiuni. Aceste narațiuni, discursuri se dezvoltă

---

¹¹ P. Veyne, *Foucault: His Thought, His Character*, Cambridge: Polity, 2010, pp. 30-31.

¹² B. Agger, „Critical theory, poststructuralism, postmodernism: their sociological relevance”, în *Annu. Rev. Sociol.*, 1991, 17:105–31.

prin problematizarea recurentă a acestor probleme via anumite cadre de (re)prezentare care devin mai pregnante și mai utilizate decât altele. În cele din urmă, analiza realizată va problematiza producerea semiotică a pozițiilor identitare (re)prezentate ca participând la producerea sau, dimpotrivă, combaterea violenței împotriva femeilor, între retorica violenței și violența retoricii. femeilor și chiar a femeilor victime între retorica violenței și violența retoricii. Acest lucru va fi realizat prin investigarea violenței inerente conceptualizării combaterii și prevenirii violenței împotriva femeilor ca acțiune orientată extensiv sau chiar exclusiv asupra femeilor ca potențiale victime și nu asupra bărbaților ca potențiali agresori, transformându-le pe acestea în victime încă dinainte de a fi abuzate. (Re)acțiunile statului sau ale societății civile la violența împotriva femeilor, discursurile politice și ale mass media referitoare la acest subiect, intermediază ceea ce Elizabeth Stanko denumea în 1990 „violența de zi cu zi” (*everyday violence*). Ea denumește astfel, intruziunile în viețile femeilor cu scopul de a reduce riscul acestora de a deveni victime ale violenței. Aceste intruziuni urmăresc să uniformizeze comportamentul femeilor, susținându-se prin argumente conform cărora există un comportament acceptat socio-cultural în societăți patriarhale și care poate să reducă riscul ca femeile să devină obiecte ale violenței.¹³ Dar, astfel de argumente se bazează pe și urmăresc reiterarea unor structuri sociale inegale ce alimentează controlul femeilor prin reproducerea calității lor de potențiale victime ale violenței pe criterii de gen. Această conceptualizare vine să o susțină pe cea a unei potențiale violențe structurale genizate și culturale, inerente prezentării, re-prezentării și reprezentării violenței împotriva femeilor.

Dacă problematizarea unei probleme în politici publice, legislație, instituții guvernamentale și neguvernamentale, declarații ale unor lideri de opinie sau reprezentanți politici, discursuri ale actorilor de pe scena politică și/sau publică, mass media, etc constituie ceea ce este spus referitor la problema respectivă; problematizarea problematizării, criticarea ei, are ca scop dezvăluirea implicațiilor a ceea ce spunem, și, în cele din urmă, dezvăluirea a ceea ce nu este spus cu privire la ea. Astfel, (re)prezentarea violenței domestice în politici publice din România prin prisma unui cadru *european*- aliniere legală și instituțională la normele UE și discursuri cu referințe „europene”- poate (in)forma perspective asupra acestui fenomen, îl pot defini ca problemă și pot legitima schimbări în abordarea ei, de la acceptare și tăcere, la

---

¹³ Elizabeth A. Stanko, *Everyday violence: How women and men experience sexual and physical danger*, London: Pandora, 1990.

combatere și prevenire. Aceste perspective, însă, sunt benefice, având potențialul de a genera schimbare în sensul de instituționalizare a combaterii violenței împotriva femeilor datorită cadrului politic al Uniunii, în interiorul căror trebuie să funcționeze România. Dar, aceleași perspective, același cadru de (re)prezentare, ca de altfel toate cadrele de (re)prezentare sunt limitate. Limitarea se referă în acest caz la sensul că se limitează problematizarea violenței la conexiunea cu combaterea ei în scenariul sau schema de lucru a Uniunii Europene. Dar, acest lucru este valabil pentru orice cadru de (re)prezentare. Când, însă, un anumit cadru este utilizat în mod repetitiv, acesta se sedimentează într-un discurs al europenizării combaterii violenței împotriva femeilor, de exemplu. Iar acest discurs are potențial creator și contribuie la construcții identitare și semnificații atât în raport cu violența împotriva femeilor, dar și cu europenizarea, cât și la intersecția dintre cele două. De exemplu, identități (non)europene care (nu) combat violența împotriva femeilor; sau fiindcă (nu) combat violența împotriva femeilor.

De aceea problematizarea prin anumite cadre de (re)prezentare, alese în detrimentul altora, poate limita (in)formarea (cu privire la) problemelor de pe agenda politică și limita înțelegerea problemei în totalitate, canalizând definirea ei într-un singur sens. Din acest motiv, „devine crucial de important să scrutăm modurile în care ‚problemele’ sunt reprezentate în politici publice. Având acest scop, trebuie să studiem problematizările mai degrabă decât problemele”¹⁴. Mai mult decât atât, trebuie criticată preferința pentru anumite cadre de (re)prezentare ce denotă practici și procese contextual(izat)e, ce modelează, intenționat sau neintenționat problematizarea, și ilustrează dinamica relațiilor de putere dintr-o societate. Este vorba despre o genealogie în sens foucauldian a modului în care „problema” a fost „modelată într-un anumit fel”¹⁵, deoarece considerăm că discursul din jurul unei anumite probleme abordate politic și public, alcătuit din „structuri ale declarațiilor, concepte, categorii, și credințe specifice unei formațiuni socio-istorice particulare”, este productiv în sensul că poate constitui subiectivități într-o ordine determinată a lucrurilor, în linie cu filozofiile lui Derrida și Foucault¹⁶. Actorii scenei politice și publice, fie politicieni, lideri de opinie, experți sau reporteri, și discursurile lor politice și publice produc semnificații ale politicilor publice, instituțiilor

---

¹⁴ Carol Bacchi, *Analysing Policy: What's the problem represented to be?*, Australia: Pearson, 2009, p. 263.

¹⁵ Bacchi, *Op. cit.*, 2009a, pp. 10-11.

¹⁶ Vivien A. Schmidt, “Discursive Institutionalism: Scope, Dynamics, and Philosophical Underpinnings”, în Frank Fischer & Herbert Gottweis, eds., *The Argumentative Turn Revisited: Public Policy as Communicative Practice*, Durham&London: Duke University Press, 2012, p. 119.

preocupate cu anumite probleme, dar și ale problemelor respective, care fac obiectul discursurilor lor. Într-un context social, cultural, politic și economic specific, politici, instituții și probleme pot fi interpretate, înțelese și încadrate discursiv în diferite feluri, iar aceste interpretări, înțelegeri și încadrări pot fi alterate în funcție de schimbări apărute în contextul în care sunt realizate.

Cadrul de (re)prezentare, este ancorat, exogen sau endogen, mai puțin sau mai mult, în contextul social, cultural, politic și economic în care operează cei ce realizează (re)prezentarea; fiind relevant, astfel, nu doar pentru rezultatul de a include, dezbate și propune soluții cu privire la o problemă de pe agenda publică/politică prin (re)prezentarea ei. Ci, este relevant și pentru modul în care acest proces este încadrat (*embedded*) și conectat la un context care influențează și condiționează (re)prezentarea și pentru modul în care acest proces are implicații dincolo de rezultatele sale directe, intenționate sau neintenționate, și care sunt conectate la contextul în care problema este publicată/politizată. În cazul violenței împotriva femeilor acest context intersectează politica Uniunii Europene cu privire la acest tip de violență, ce constituie ea însăși un context, și contextul social, cultural, politic și economic din România.

Astfel, o problemă care apare pe radarul public/politic și necesită soluționare, prin politici publice, va fi întodeauna (re)prezentată în diferite cadre. Este importantă identificarea și criticarea acestor cadre, dincolo de (re)prezentarea chestiunii respective, înapoi, înspre contextul socio-cultural și politico-economic care intermediază/ favorizează anumite perspective asupra ei, și înainte, înspre implicațiile socio-culturale și politico-economice ale încadrării discursive a problemei în funcție de acel context. Aceste implicații pot ilustra o alterare a contextului prin renunțarea la anumite perspective sau adăugarea unor noi, schimbarea contextului, menținerea contextului. În ultimă instanță, astfel de analize critice pot oferi posibilitatea de a evalua potențialul, dar și limitările utilizării unui anumit cadru de (re)prezentare și de a face recomandări cu privire la acest aspect al publicării/politizării unei probleme specifice.

În ceea ce privește violența împotriva femeilor, înțelegem ca problema generalizată a actelor de violență orientate împotriva femeilor, în România, două astfel de cadre de (re)prezentare vor fi criticate prin intermediul acestui proiect. Primul dintre acestea este (re)prezentarea violenței împotriva femeilor, îndeosebi cea domestică, prin referințe la și conexiuni cu cadrul specific al Uniunii Europene (și, mai general, al celui internațional). Ca și

egalitatea de gen, violența împotriva femeilor, îndeosebi cea domestică, este legitimată în politică „în termeni de dezvoltare a democrației, creșterea progresului social sau accelerarea Europeanizării societăților- cazuri care apar cu precădere în țările care au intrat în UE recent”¹⁷. Acest cadru de (re)prezentare este cu precădere uzat (și abuzat?) în sfera politică românească unde UE devine, într-o paradigmă europragmatică, intermediarul și legitimizatorul, practic și simbolic, al încălcării delimitării imaginate dintre spațiul public și cel privat- ca locație încă uzată și „abuzată”, drept explicație și complicație, a violenței împotriva femeilor în general în societatea românească¹⁸- de către statul român și reprezentanții lui, în scopul abordării acestei probleme prin politici publice în România. Mai mult decât atât, Uniunea Europeană este considerată un punct de sprijin, practic și simbolic, pentru a ancora dezbateri pe teme sensibile pentru societatea românească și elitele politice românești, și care sunt doar recent vizibile pe agenda politică și publică din România. Astfel, abordând aceste procese din perspectiva discursivă a politicului, UE poate fi considerată simbolul combaterii violenței domestice. De exemplu, în ceea ce privește violența domestică în România- concepută aproape exclusiv ca tip de violență împotriva femeilor-, Uniunea devine un cadru de (re)prezentare care facilitează și legitimează transferarea acestei probleme din domeniul personalului în domeniul politicului. Uniunea Europeană, devine, în problematizarea acestui tip de violență în discurs politic și public, un element care subminează „dihotomia public/privat ce mistifica relațiile dintre guverne și indivizi/familii”¹⁹. Se conturează, astfel, o variație a sloganului „ceea ce este personal este politic” (*the personal is political*), mijlocită și de Uniunea Europeană în state precum România, cu privire la acest tip de violență. Dar, convergența dintre normele/formele europene și contextul/fondul românesc nu va desființa în totalitate granița dintre public și privat, dând naștere unor politici publice și legi problematice pentru abordarea și soluționarea eficientă a violenței domestice, tocmai pentru că nu ia în considerare semnificații culturale și relații de putere preexistente. La intersecția dintre formele vestice/ europene de combatere a violenței împotriva femeilor și fondul estic al regimurilor de gen și al materializării acestora în viața femeilor ca

---

¹⁷ Lombardo *et al*, 2005 *apud* Vlasta Jalušič, “Stretching and bending the meanings of gender in equality politics” în Emanuela Lombardo, Petra Meier și Mieke Verloo, eds., *The Discursive Politics of Gender Equality: Stretching, bending and policymaking*, London și New York: Routledge, 2009, p. 58.

¹⁸ Vezi secțiunea referitoare la “Continuul violențelor împotriva femeilor” pentru o discuție pe larg a acestei idei.

¹⁹ Olsen, 1985, în Bacchi, *Op. cit.*, 2009a, p. 13.

violență pe criteria de gen, a apărut un vid al (in)eficienței politicilor dezvoltate în acest sens, fără a lua în considerare limitările contextuale.

În acest context, va fi explorată conexiunea dintre proiectul european, al Uniunii Europene și violența, respectiv combaterea violenței, împotriva femeilor. Acest lucru va fi realizat prin analiza politicilor Uniunii și ale României în acest sens, prin analiza conexiunilor dintre cele două, precum și prin analiza discursurilor din jurul acestor politici și a implicațiilor acestora în procese de construcție identitară (non)europeană. După cum ne amintește R. Amy Elman în explorarea egalității sexuale, a „egalității virtuale”, într-o Europă integrată:

„[În] Europa, repudierea retorică a inegalității poate să intensifice, cât și să împiedice acte concrete de promovare a justiției sociale. De asemenea, comisiile cu privire la statutul femeilor și legislația împotriva sau investigarea inegalității sexuale și rasiale pot fi utilizate ca trambuline pentru remediu sau substitute pentru acțiune substanțiale. Nu toate eforturile UE de a *adresa* inegalitatea sunt create în mod necesar astfel încât să o *stopeze*. Adresarea inegalității nu este același lucru ca furnizarea unor remedii, deși poate fi considerat un prim pas. Diferențierea între inițiative și retorică, pe de o parte, și pași eficienți înspre egalitate, pe de alta, este o provocare. Vorbăria nu este un verb.”²⁰

Proiectul de față abordează o instanță a inegalității de gen, violența împotriva femeilor, tocmai din această perspectivă, a tensiunilor dintre retorică și dezvoltarea de instituții și politici publice, a instituționalismului discursiv, în context istoric și sociologic.

Cel de-al doilea cadru de (re)prezentare a violenței împotriva femeilor, înțeleasă și dincolo de cea domestică, este acela în care acest tip de violență este depozitat, discursiv, între granițele imaginate ale unor geografii sociale imaginare și care sunt stigmatizate *a priori* ca violente. Acest proces de depozitare discursivă a violenței produce geografii imaginar(e) violente, alterități (non-europene?) și este inerent colonialist și orientalist. Ca și cum violența împotriva femeilor este specifică acestor geografii sociale, iar, implicit, politicile publice, instituțiile, declarațiile politice, dezbaterile politice și publice, articolele din presă, etc ce abordează această problemă sunt orientate doar(?) spre acestea. Caracterul violent al acestor geografii imaginare este (re)prezentat ca un efect al precarității economice, sociale, culturale și politice. Astfel, excluderea lor din ordinea politică, normală, ca fiind anormal de violente, este legitimată. Și, în consecință, implică existența unei normalități la care e raportat și care îi este opus- societatea românească europeană? Însă, excepționalul violent, atașat în mod arbitrar și

---

²⁰ R. Amy Elman, *Sexual Equality in an Integrated Europe: Virtual Equality*, Houndmills: Palgrave Macmillan, 2007, p. 2.

vizibil, al acestor depozite imaginare ale violenței împotriva femeilor, ar putea fi și normalitatea nevăzută a societății care le-a exclus în primul rând pentru a putea perpetua un status quo bazat pe violențe culturale și structurale, și mai ales, pe violențe structurale și interpersonale cu caracter genizat.

Dacă, însă, aceste geografii sociale imaginar(e) violente, incluzând locuri și oameni, sunt în general întodeauna deja (*always already*) stigmatizate și excluse în societatea românească într-un fel sau altul, care sunt implicațiile perpetuării acestei stigmatizări și exluziuni încastrate într-o multitudine de relații inegale de putere în ,de exemplu, dezvoltarea și implementarea de politici publice sau în transferul, mai general, al acestui tip de violență dinspre spațiul public- unde, de asemenea, este depozitată și prin care este explicată și înțeleasă, atât în sensul de a pricepe, a concepe, cât și în sensul de a accepta- spre cel privat? Avem de-a face, de fapt, și cu un transfer al violenței împotriva femeilor dinspre imaginarul spațiului privat înspre imaginarul marginilor sociale, economice, culturale și politice, chiar și atunci când transferul ar trebui să fie realizat dinspre privat spre centrul politic și public? O ineficiență a politicilor publice și a politizării combaterii violenței împotriva femeilor în general poate fi un simptom al acestei dimensiuni de eșec a transferului acestui tip de violență în afara sferei private. Aproape ironic, în cele mai multe cazuri, la nivel național și la nivelul Uniunii, inegalitățile multiple- de gen, sociale, culturale, economice și politice- care alimentează violența împotriva femeilor nu sunt luate în considerare în soluționarea problemei, ci doar în explicarea ei; ceea ce, în final, nu face decât să reproducă stereotipuri în loc să le submineze.

Acest al doilea cadru de (re)prezentare al violenței împotriva femeilor în discursurile publice din România este utilizat și în combinație cu primul în abordarea acestei probleme în discursul politic românesc și conduc la definirea și poziționarea unor identități imaginate (non)europene. Acestea sunt articulate și instrumentalizate în (re)prezentarea violenței împotriva femeilor în România, iar poziționarea României fie ca europeană, fie ca non-europeană, denotă faptul că cele două nu pot fi concepute întocmai ca un sistem binar clar definit. Ci, este vorba despre „o atribuire flexibilă și contingentă”²¹ a europenismului sau non-europenismului unor anumite societăți, în funcție de anumite criterii. În acest caz, România și violența împotriva

---

²¹ Merje Kuus, “Europe’s Eastern Expansion and the Reinscription of Otherness in East Central Europe”, în *Progress in Human Geography*, 28(4), 472-89, 2004, p. 484.

femeilor sau, mai degrabă, combaterea violenței împotriva femeilor. Astfel, România balansează între cele două poziții, iar în acest proces destabilizează și reproduc acest binarism.

Deoarece această suprapunere dintre cele două cadre ilustrează complexitățile intersecției dintre normele Uniunii Europene și spațiul și timpul post(-)socialist²², est european, românesc, sunt luate în considerare ambele cadre de (re)prezentare în organizarea proiectului de față. Mai mult decât atât, din punct de vedere sociologic, cercetarea unei astfel de intersecții din perspectiva unei probleme mai puțin prioritizată pe agenda politică și publică (înafara zilelor de 8 martie și 25 noiembrie-sic!), se poate dovedi a fi mai ilustrativă decât dacă ar fi fost realizată din perspectiva unei probleme mai centrală (*mainstream*) de pe agendele respective. Acest potențial se află în caracterul inovativ al unei cercetări ce abordează aspecte marginale, de nișă, ale aranjamentelor sociale, culturale, politice și economice, chiar un aspect marginalizat al inegalității de gen, cel puțin în România. Adițional, această intersecție este luată în considerare nu doar la nivelul politicilor publice sau a suspjecțiilor obișnuiți care produc problematizările în cadrul acestora (politicieni, de exemplu). Ci, pornind de la acestea și de la perspective teoretice și metodologice constructiviste asupra analizei politicilor publice, proiectul de față propune luarea în considerare a unui cadru mai general de mecanisme care problematizează violența împotriva femeilor în România, la nivel politic și public. Această extindere a ariei și perspectivelor cercetării, precum și cadrul teoretic interdisciplinar, va oferi, posibilitatea, unei analize mai ample și a unei teoretizări a fenomenelor studiate care să înțeleagă complexitatea acestor fenomene.

Astfel, critica acestei suprapunerii de cadre de (re)prezentare descrie tensiunile care apar la intersecția respectivă și modul în care ele sunt soluționate de acțiuni în sfera politică și publică din România, ce au ca rezultat producerea de „texte” cu privire la problema violenței împotriva femeilor. O lectură atentă, temeinică (*close reading*) a acestor texte oferă posibilitatea

---

²² Definesc post(-)socialismul aici cu sensul de situare temporală, cu sensul de diluare/ modificare/ întrerupere a unor procese ce au loc într-o paradigmă socialistă, cu sensul de teoretizare a acestei diluări/modificări/întreruperi. În discutarea post-colonialismului și postcolonialismului, afirmă: “[t]eoria trebuie să fie destul de prudent și flexibilă pentru a spune: post-colonialul e mort; trăiască postcolonialismul”. Consider că o astfel de abordare poate fi utilă și discuțiilor cu privire la post(-)socialism, de fapt, post(-)socialisme specifice nu un post(-)socialism monolitic, deși post-socialismele pot fi considerate încă “vii” și chiar dacă postsocialismul are, în opinia mea, și această premisă (sau acest scop?). Dar, această direcție de cercetare se află înafara scopului proiectului de față. Vezi Vijay Mishra și Bob Hodge, “What is Post(-)colonialism?”, in Patrick Williams și Laura Chrisman (eds.), *Colonial Discourse and Post-colonial Theory*, London: Prentice Hall/ Harvester Wheatsheaf, 2004, pp. 276- 290.

identificării, descrierii și analizei tensiunilor mai sus amintite, a contextului în care apar și a implicațiilor lor, dar și a continuității/ conexiunilor și/sau divergențelor dintre acest context și implicații. Contextul social, cultural, politic și economic în care sunt realizate aceste cadre de (re)prezentare este semnificativ pentru construcția semnificațiilor, europene și non-europene. Consecințele, intenționate și neintenționate, directe și indirecte, ale cadrelor de (re)prezentare mai sus amintite, și ale intersecției dintre ele, vor fi dezvăluite și analizate critic prin intermediul acestui proiect de cercetare. Scopul este acela de a aduce în discuție relații inegale de putere, politizate, care (in)formează semnificații și apartenențe la identități colective. Aceste consecințe sunt dezvăluite la intersecția dintre formal și informal, dintre instituții și discurs, dintre dezbateri parlamentare și articole din mass media.

Cele trei tipuri de violență la care face referire acest proiect în relație una cu cealaltă sunt cea directă, cea structurală și culturală. Mai precis, sunt explorate consecințele de ordin structural și cultural ale (re)prezentării violenței directe împotriva femeilor pe agenda politică și publică din România- luând în considerare anumite cadre de (re)prezentare, întrucât o analiză de ansamblu este un proiect mult prea extins pentru limitările impuse în acest caz. Conform lui Galtung: „violența directă este un eveniment; violența structurală este un proces cu urcușuri și coborâșuri; violența culturală este o invariabilă, o permanență, rămânând esențial aceeași pentru perioade de timp lungi, dată fiind transformarea lentă a culturii de bază”²³. Pentru analiza de față este important să luăm în considerare cele trei tipuri de violență astfel. Ceea ce ne interesează în primul rând este (re)prezentarea publică și politică a primului tip de violență. Ulterior, identificăm structura relațiilor care permit și alimentează acest tip de violență, dar, mai mult decât atât, anumite (re)prezentări ale ei. De asemenea observăm de/re/construcția continuităților din această structură înainte și după problematizarea și abordarea ei pe agenda politică și publică din România. În cele din urmă explorăm construcțiile identitare pe care aceste (re)prezentări le intermediază și pe care le analizăm din perspectiva unei critici culturaliste pentru a identifica potențiale violențe culturale (re)produse în procesele de construire a acestor identități și de poziționare a lor, în raport cu violența împotriva femeilor, la marginile hărților sociale imaginare.

După cum argumentează Nancy Fraser în „Unruly Practices: Power, Discourse and Gender in Contemporary Social Theory”, „critica de tip culturalist este politică”, fiind necesară o

---

²³ Johan Galtung, “Cultural Violence”, in *Journal of Peace Research*, Vol. 27, No. 3 (Aug., 1990): 291-305, p. 294.

elaborare a unei perspective semi-gramsciene, „în care confruntările cu privire la semnificații culturale și identități sociale sunt confruntări pentru hegemonie culturală, adică, pentru puterea de a construi definiții autoritative ale situațiilor sociale și de a legitima interpretări ale nevoilor sociale”²⁴. O astfel de perspectivă critică de tip culturalist asupra cadrelor de (re)prezentare a violenței împotriva femeilor în România poate scoate în evidență politica- interesele politice-europeanizării combaterii acestui tip de violență în acest stat și politica depozitării violenței în categorii identitare deja marginalizate, precum și implicațiile acestor politici- procese de construcție identitară, schimbarea sau perpetuarea *status quo*-ului. La intersecția dintre cele două, acest proiect explorează modurile în care idei despre violența împotriva femeilor și combaterea ei, și materializări discursive și instituționale ale acestor idei, precum și idei referitoare la europeanismul UE vis-a-vis de această problemă și materializări discursive și instituționale ale acestora, descriu și prescriu un „imaginar al Europei exclusivist și elitist”²⁵, realizat, aproape ironic, într-o paradigmă discriminatorie. Dimensiunea patriarhală a acestui imaginar rezidă în nuanțe de acest *gen* pe care le poate integra europeanismul UE sau europeanismul UE românesc.

Mă refer aici la o prezentare și reprezentare discursivă a violenței împotriva femeilor de către de către persoane sau instituții care au prerogativul de a forma și informa opinii în societatea românească, dincolo de experiența acestui tip de violență și dezbaterea ei în cercuri restrânse, în comunitate, sau în interacțiuni directe ale persoanelor implicate în acte de violență cu instituții sau reprezentanți ai acestora. Cercetarea mea se referă strict la modul în care violența este publicată via (re)prezentări din problematizările violenței împotriva femeilor în sfera politică și publică românească. Se referă la modul în care acest tip de violență este transferată din sfera (încă) privatului înspre cea a publicului și, implicit, politicului prin intermediul legilor, instituțiilor, dezbaterilor parlamentare privind aceste legi și instituții, declarațiilor politicianilor cu privire la această problemă în România, în Parlament sau în alte ipostaze, prin acoperirea acestei probleme în mass media.

Mai mult decât atât, problematizarea celor două cadre de (re)prezentare va oferi posibilitatea unei abordări critice a *Europei* Uniunii Europene ca semnificant vid (*empty*

---

²⁴ Nancy Fraser, *Unruly Practices: power, Discourse and Gender in Contemporary Social Theory*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1989, p. 6.

²⁵ Gail Lewis, „Imaginaris of Europe: Technologies of Gender, Economies of Power”, în *European Journal of Women's Studies* (London, Thousand Oaks and New Delhi), 1350-5068 Vol. 13(2): 87–102; 2006, p. 87.

signifier), ale cărui conotații se de/re/construiesc, în raport cu anumite chestiuni- cum este și violența împotriva femeilor- nu doar la nivel supranațional sau doar la nivelul statelor-membre vechi. Krizsan și Popa afirmă că: „în absența unor norme UE de combatere a violenței domestice clar articulate, europeanizarea are loc mai ales prin evaluarea proceselor naționale de dezvoltare a politicilor publice prin raportare la o *noțiune abstractă* de <europeanism>”²⁶. Europa Uniunii Europene este un concept care se întinde și se curbează (*stretching and bending*²⁷), este articulat atât la nivel supranațional, cât și la nivel internațional, atât la nivel regional, cât și la nivel național, dar, mai mult decât atât, din perspectiva tuturor chestiunilor care sunt problematizate la aceste nivele în legătură cu lărgirea și adâncirea integrării europene. Este un mit al unității și unificării unor diferențe și un mit al universalității unor principii și valori. Ci și la cel național, al statelor membre-noi, între elitele și instituțiile europene și viața de zi cu zi a cetățenilor europeni și români, de exemplu. Acest nivel, abordat prin proiectul de față, de de/re/construcție a conotațiilor Europei Uniunii Europene, este cel al elitelor naționale și a unei mass media naționale care au puterea, în mod simultan, de a (in)forma societatea românească; dar, care și reprezintă această societate. Aceștia situează, la nivel oficial și la scară mai largă, europeanismul UE în context românesc și, fie alterează contextul astfel încât să se alinieze normelor europene deja existente, fie alterează normele europene astfel încât să păstreze un *status quo* din societatea românească. Sau, în al treilea caz, acționează în mod constant într-o paradigmă de abordare a unor anumite probleme, în sfera politică sau chiar în general în cea publică, de tip hibrid, UE-România, european-românească. Aceste procese au loc în funcție de anumite intenții iar, uneori, chiar neintenționat sau mai degrabă indirect.

Klaus Eder sugerează ideea Europei ca semnificant vid ca punct de plecare în analizarea proceselor de construcție identitară ce au loc în Europa afirmând că există anumite „idei” care funcționează ca proxy pentru Europa și care pot fi considerate „obiecte de referință ale unei

---

²⁶ Andrea Krizsan și Raluca Popa, “Meanings and Uses of Europe in Making Policies against Domestic Violence in Central and Eastern Europe”, în Emanuela Lombardo și Maxime Forest, eds., *The Europeanization of Gender Equality Policies. A Discursive-Sociological Approach*, Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2012, p. 51, sublinierea mea.

²⁷ Utilizez această conceptualizare prin analogie cu modul în care este utilizată de Emanuela Lombardo, Petra Meier și Mieke Verloo, eds., *The Discursive Politics of Gender Equality: Stretching, bending and policymaking*, London și New York: Routledge, 2009 în privința egalității de gen, ca și concept cu caracter deschis ce poate însuma semnificații diferite.

identități colective”.²⁸ „Idea” combaterii violenței împotriva femeilor este, în opinia mea, sau cel puțin se dorește să fie, un astfel de obiect de referință, un proxy pentru Europa Uniunii Europene. Dar, acest lucru, deși benefic în primă instanță, sugerează instrumentalizarea combaterii violenței împotriva femeilor în re/definirea europeanismului sau a unei identități colective europene în cadrul UE. Vorbim aici despre o Europă a combaterii violenței împotriva femeilor, alăturată unei serii de „<Europe> (la plural)”: o „Europă culturală, o Europă geografică, o Europă a drepturilor omului, și o Europă politică”²⁹, pornind de la ideea conform căreia „trebuie să vedem identitățile ca produse evoluționare ale unor procese în care narațiunile sunt combinate și recombinate”, Europa fiind un caz ideal pentru o astfel de perspectivă.³⁰ Mai mult decât atât, în această Europă, combaterea violenței împotriva femeilor (prin legi, instituții și politici publice, declarații politice) este instrumentalizată ca criteriu de discriminare și incriminare (de tip *soft*, specifice problemei abordate!, prin recomandări, rapoarte de țară, eurobarometre, declarații politice) a statelor care nu dezvoltă mecanisme de combatere a acestui tip de violență.

Delanty afirmă că există multe <Europe>, iar cea care a „devenit predominantă azi este foarte mult una a excluderii și nu a includerii”³¹, iar Europa este o idee contestată cu rădăcini adânci în istorie și trebuie tratată ca atare, cu reflexivitate, astfel încât să nu devină periculoasă³². Simultaneitatea exclusivismului și inclusivismului proiectului european este un aspect important al cercetării europenizării și identității europene. Tocmai de aceea, prezența unor procese de construcție identitară non-europeană în problematizările violenței împotriva femeilor denotă chiar aceste includeri și excluderi simultane. Delanty argumentează în că „macro-identitățile [...] sunt în mai multe cazuri divizive decât unificatoare și sunt adesea produsele unei omogenizări violente și forțate”, acesta fiind un motiv de reflecție asupra necesității identităților respective³³ sau, cel puțin, a unei reflecții sporite în construirea semnificațiilor acestor identități și instrumentalizarea lor în sfera politică și publică.

---

²⁸ Klaus Eder, “A Theory of Collective Identity: Making Sense of the Debate on a ‘European identity’”, în *European Journal of Social Theory*, 2009, 4(12):427, p. 435.

²⁹ Eder, *Op. cit.*, p. 435.

³⁰ *Ibidem*, p. 442.

³¹ Gerard Delanty, *Inventing Europe: Idea, Identity, Reality*, Londra: MacMillan Press Ltd., 1995, p. 156.

³² Delanty, *Op. cit.*, p. 157.

³³ *Ibidem*, p. vii.

Din punct de vedere teoretic și metodologic proiectul este poziționat într-un cadru interdisciplinar. Acest cadru este dezvoltat la intersecția dintre analiza critică de discurs și sociologie politică, feminism și neo-colonialism/orientalism, aplicate critic teoriilor elaborate în domeniul studiilor europene cu privire la europenizare. Așadar, cercetarea de față va contribui la literatura cu privire la europenizare din perspectivă inovativă de tip sociologic-discursiv. Întrebarea de cercetare principală care a ghidat dezvoltarea proiectului a fost: *care sunt implicațiile directe și indirecte, intenționale și neintenționale, ale (re)prezentării politice și publice a violenței împotriva femeilor în România anilor 2000?* Ulterior, întrebarea a fost completată prin includerea aderării la Uniunea Europeană ca referință pentru această (re)prezentare. Ipoteza principală a proiectului este aceea conform căreia, începând cu anii 1990, s-a realizat o transpunere a violenței asupra femeilor din spațiul privat în cel public, european, aceasta fiind politizată în cadrul politic al UE. Acest lucru a condus, în cazul statelor membre, îndeosebi a celor mai noi și în mod clar al României, la o problematizare politică și adeseori publică a acestei problem prin referințe constante la Uniunea Europeană. Argumentul meu este că acest fapt a intermediat procese de construcție instituțională și identitară, definind identitatea europeană prin dezvoltarea unor politici publice, instituții și legislații de combatere a acestui tip de violență, care sunt poziționate *a priori* drept *europene*, dar și prin raportarea ei la o poziție identitară non-europeană, (re)prezentată arbitrar ca fiind inerent violentă.

Având acest punct de plecare, analiza realizată în urma acestui proiect va contribui la dezbaterile teoretice cu privire la europenizare, înțeleasă nu doar ca incluzând lărgirea și adâncirea integrării europene. Ci, printr-o problematizare a europenizării la intersecția dintre procesele de dezvoltare a politicilor publice și cele de construcție identitară, acestea din urmă având loc și la nivel discursiv, prin (re)prezentarea politicilor publice. Astfel, ipoteza inițială este aceea conform căreia la intersecția dintre o Europa traită (*l'Europe vécue*) la nivel politic în România (adică în politici publice și discursurile politicienilor cu privire la acestea și obiectul lor), adică adoptarea unei identități europene ca formă de conștiință, și regimuri/politici/perspective (cu privire la acest obiect) deja existente sau inexistente, au loc procese de construcție identitară ce necesită problematizare. În vederea realizării unei critici a acestei intersecții, metodologia proiectului va combina neo-instituționalismul istoric cu cel sociologic și cel de tip alegere rațională pentru a stabili o bază a introducerii neo-

instituționalismului discursiv, în vederea observării continuităților dintre discurs și materialitate în ceea ce privește politizarea (combaterii) violenței domestice în România. Abordarea (re)prezentărilor care se află în aria proceselor de europenizare prin intermediul unei intersecții între două sau mai multe dintre ele lărgeste înțelegerea acesteia de la paradigma convergenței și conformării înspre o abordare mai holistică, pluralistă, socio-discursivă, adăugată celei tehnocrate. Consider că identitatea europeană este o categorie vidă și utopică până în momentul în care devine semnificantul unui semnificat palpabil, definit, acceptat colectiv, moment în care are potențialul de a deveni un punct de referință pentru incluziune și subminarea diferențelor, din diferite puncte de vedere, simultan sau nu.

Acest cadru teoretic este unul care intersectează perspectiva discursivă cu cea istorică și sociologică asupra identității europene. Sunt conectate astfel procese de contextualizare instituțională, istorică, procese de (re)acțiune a unor agenți ce pot funcționa ca „antreprenori identitari”³⁴. Aceștia acționează fie intenționat și direct sau chiar neintenționat și indirect. În funcție de interesele lor, ei pot contribui la (re)construirea semnificației identității europene, precum și la (re)producerea normelor contextuale (de exemplu, românești). Aceste procese au loc prin intermediul discursurilor care legitimează și (in)formează dezvoltarea de instituții și (re)acțiunile actorilor implicați. Astfel, conceptualizarea mea referitoare la instituționalismul discursiv consistă în reciprocitatea dintre legitimarea și (in)formarea acestuia cu cel puțin ale două neo-instituționalisme, cel istoric și cel sociologic. O metodologie care să le combine este una care beneficiază de o înțelegere mai complexă a fenomenelor analizate.

Identitatea nu este, așadar, reductibilă la caracteristici culturale, sociale, politice și economice identificate obiectiv, ci se referă și la discursuri, referințe, percepții, semnificații ale acestora din urmă. În limbajul unei semiotici de tip Saussure, eticheta de „european” este un semnificant ce are o relație complexă și cu caracter problematic cu semnificatul, în acest caz combaterea violenței împotriva femeilor. Iar ceea ce trebuie luat în considerare este politica identificării cu această etichetă sau simbol, sau, dimpotrivă, respingerea ei, instanțele în care este negată. Argumentul proiectului de față este că procesul de identificare *cu* Europa/Uniunea

---

³⁴ Cram, Laura, “Does the EU Need a Navel? Banal Europeanism, Appreciated Europeanism and European Integration” lucrare prezentată la *ECPR Fifth Pan-European Conference*, Porto, 24-26 iunie 2010.

Europeană sau Europa Uniunii Europene contribuie, însă, la construirea și sedimentarea unei identități europene, a unei semnificații europene a combaterii violentei împotriva femeilor.

În continuarea și în legătură cu aceasta va fi abordată politica problematizării violenței împotriva femeilor în general, în această țară. La nivel teoretic, scopul este identificarea modului în care politica discursivă din jurul facerii/refacerii/desfacerii de politici publice contribuie la definirea și poziționarea unor identități (non)europene în funcție de problema violenței împotriva femeilor. Ce rol joacă identitatea în procesele de politizare a violenței împotriva femeilor în România membră a Uniunii sau ce rol joacă aceste procese în ceea ce privește construcția unei identități europene la marginile politice(?), economice(?), sociale(?), culturale(?) și geografice ale UE și/sau ale Europei sau *Europei*?

La nivel metodologic, scopul acestei cercetări este și unul descriptiv, dar, mai ales unul critic. Analiza realizată urmărește să ofere o reflecție critică deconstructivistă asupra temei proiectului, în linie cu definiția criticii care e oferită de Michel Foucault. Astfel, „[o] critică nu consistă în a spune că lucrurile nu sunt bune așa cum sunt. Consistă în a vedea ce tip de presupuneri, sau noțiuni familiare, moduri de gândire neexamineate, stabilite stau la baza practicilor acceptate”³⁵. Keenoy, Oswick și Grant afirmă că analiștii critici examinează: „conflictul (conflictele) de tip dialogic așa cum sunt reflectate în privilegierea unor anumite discursuri și marginalizarea altora”³⁶. În acest context, în cele din urmă, vor fi abordate două paradoxuri, asociate celor două cadre de (re)prezentare discutate anterior, evidențiate pe parcursul cercetării. Fiecare dintre cele două paradoxuri discută, pe de o parte o consecință a unei anumite problematizări a violenței împotriva femeilor în România, iar pe de altă parte, un aspect invizibil, indirect, marginalizat, chiar nespus, sau pus sub tăcere, ne(re)prezentat al acestei problematizări asupra acestui tip de violență.

Primul paradox, contribuind la dezbateră feminisă, încă validă în opinia mea, cu privire la relația dintre violența împotriva femeilor și definirea/imaginarea comunității și identității. Astfel, în cazul României, cadrul politic al Uniunii Europene a contribuit la și a fost instrumentalizat în avansarea și abordarea violenței împotriva femeilor, îndeosebi cea domestică,

---

³⁵ Michel Foucault, “So is it Important to Think?”, în J.D. Faubion, ed., *Power: Essential Works of Foucault 1954-1984, vol. 3*, translated by R. Hurley & others, London: Penguin, 1994, p. 256.

³⁶ Keenoy, Oswick și Grant (1997: 147) în Frank Fischer și Herbert Gottweis, “The Argumentative Turn Revisited”, în Frank Fischer & Herbert Gottweis, eds., *The Argumentative Turn Revisited: Public Policy as Communicative Practice*, Durham&London: Duke University Press, 2012, p. 18.

pe agenda politică din România. Acest cadru de (re)prezentare este unul utilizat strategic pentru a pune presiune în dezbateri referitor la acest tip de violență, astfel încât să fie justificată problematizarea ei în spațiul politic și public. Dar, simultan, este necesar să analizăm în ce măsură combaterea violenței împotriva femeilor contribuie la un potențial post(-)naționalism³⁷ european sau, dimpotrivă, este instrumentalizată în vederea construirii unei identități supranaționale sau transnaționale europene care utilizează un tipar naționalist, patriarhal, prestabilit, istoric, alterat doar prin inversarea perspectivei asupra acestui tip de violență, la scară „europeană”?

Cel de-al doilea paradox se referă la depozitarea discursivă a violenței în anumite geografii imagine articulate și stigmatizate ca violente, excluse și în același timp incluse în ordinea economică, politică, socială și culturală a Europei, Uniunii Europene și, în cele din urmă, a României. Acest proces de depozitare este realizat prin cartografierea socială a violenței via (re)prezentarea violenței. Prin urmare, (re)prezentarea violenței este, inerent, violentă în acest context. Abordarea acestui paradox, prin introducerea perspectivei de gen, va finaliza analiza realizată în cadrul cercetării de față. De asemenea, vor fi luate în considerare relațiile inegale de putere care încastrează aceste paradoxuri și care deschid posibilitatea abordării din perspectivă colonialistă și orientalistă a (re)prezentărilor violenței împotriva femeilor înăuntrul și înafara proceselor de europeanizare a României. Paradoxal, depozitele violenței, producerea violenței sunt în mod simultan alterități ale României și România. Așadar, metodologia proiectului va adăuga unei abordări istorice a avansării violenței împotriva femeilor pe agenda politică, în particular, și publică, în general, din România, o abordare socio-discursivă din perspectivă neo-colonialistă și neo-orientalistă. Discursurile despre violență devin, astfel, cadru pentru construirea discursivă și existența materială subiectivităților pe care urmăresc să le dezvăluie. Acest lucru învăluie relațiile de putere inegale încastrate în (re)prezentare, contribuind la

---

³⁷ Definesc post(-)naționalismul aici cu sensul de situire temporală, cu sensul de diluare/ modificare/ întrerupere a unor procese ce au loc într-o paradigmă naționalistă, cu sensul de teoretizare a acestei diluări/modificări/întreruperi. În discutarea post-colonialismului și postcolonialismului, afirmă: “[t]eoria trebuie să fie destul de prudent și flexibilă pentru a spune: post-colonialul e mort; trăiască postcolonialismul”. Consider că o astfel de abordare poate fi utilă și discuțiilor cu privire la post(-)naționalism, de fapt, post(-)naționalisme specifice nu un post(-)naționalism monolitic, idealizat, european(?), deși post-naționalismele pot fi considerate încă “vii” și chiar dacă postnaționalismul are, în opinia mea, și această premisă (sau acest scop?). Dar, această direcție de cercetare se află înafara scopului proiectului de față. Vezi Vijay Mishra și Bob Hodge, “What is Post(-)colonialism?”, în Patrick Williams și Laura Chrisman (eds.), *Colonial Discourse and Post-colonial Theory*, London: Prentice Hall/ Harvester Wheatsheaf, 2004, pp. 276- 290.

perpetuarea continuului violenței și reificând subiectivitățile respective, esențializându-le ca violente și nimic mai mult. În acest context, este important să problematizăm arheologia, în sens foucauldian, (re)prezentărilor violenței împotriva femeilor și să problematizăm genealogiile violenței nevăzute inerente acestor (re)prezentări și acoperite de puterea narațiunilor hegemonice de combatere a violenței. Astfel, potențiala violență inerentă (re)prezentării violenței trebuie problematizată, astfel încât să poată fi realizate recomandări pentru reducerea ei.

Pentru o astfel de analiză este necesar să analizăm contextul istoric social, politic, cultural, economic, în care discursurile respective au luat naștere, cum și de ce. Printr-o abordare discursivă socio-istorică de tip longitudinal, realizată în tradiția interpretativă postmodernă, putem dezvălui nu doar moduri specifice de construcție a semnificației prin intermediul (re)prezentării, ci și procesele istorice prin care aceste moduri specifice au fost dezvoltate, precum și implicațiile lor istorice, atât discursive cât și materiale. Mai mult decât atât, „textele” analizate în cazul de față se referă la violența împotriva femeilor, în primul rând, definind un discurs general pe această temă în România. În al doilea rând ele se referă la combaterea, respectiv producerea acesteia în cadrul unor comunități/spații europene, respectiv non-europene, sunt „texte” publice. „Textele” respective se află într-o rețea discursivă, fiind interconectate tematic, la diferite niveluri (violență, apoi europenizare, de exemplu) dar și argumentativ, în funcție de referințele utilizate în problematizarea chestiunii respective. Este vorba aici despre cadrele de (re)prezentare amintite anterior. Toate aceste conexiuni contribuie la construirea discursurilor despre violența împotriva femeilor în România ca o chestiune direct conectată la procese de europenizare în combaterea ei sau la marginalități sociale, economice, culturale și politice în producerea ei. Aceste „texte” nu sunt independente unul de celălalt, ci se (in)formează unul pe celălalt în virtutea faptului că se referă la aceeași problemă. Acest continuu care există între (re)prezentările violenței împotriva femeilor se aliază ideii de continuu privind violențele împotriva femeilor. În acest context, susțin ideea unei abordări a violenței împotriva femeilor în România, la nivel de discurs cu sensul de retorică și discurs instituțional, în primul rând mai generală. Pentru a avea un tablou clar al interacțiunilor, relațiilor, structurilor care modelează identitățile născute în cadrul acestor discursuri.

Un al treilea paradox, identificat în ultima fază a analizei celor două cadre de (re)prezentare și a conexiunii dintre acestea a violenței împotriva femeilor este caracterul

exogen, extern atât al producerii violenței, cât și al combaterii ei, în cazul României. Astfel, problematizările acestei chestiuni în România delimitează, discursiv, o potențială Românie europeană(?) de „locațiile” de producere a violenței împotriva femeilor ca prerogativ al *Celuilalt* (cel precar din punct de vedere economic, politic, social sau cultural, Lumea a Treia dinafara Europei sau Lumea a Treia europeană- lumea balcanică). Astfel, violența împotriva femeilor din România este exportată discursiv *înafară*, fiind încadrată de granițe sociale, economice, culturale și sociale. Dar, în mod simultan, conceptualizările cu privire la modurile de combatere a violenței au ca standard o Uniune Europeană și normele acesteia, pe care le importăm și la care ne raportăm în mod constant pentru legitimare sau delegitimare. În opinia mea, o astfel de externalizare, edogenizare a violenței și a combaterii violenței poate să denote și un discurs hegemonic ce penetrează socialul, politicul, culturalul și economicul românesc, astfel încât să nege sau să marginalizeze violența și politica de combatere a acesteia. Aceste perspective sunt subminate doar parțial, în opinia mea, de recunoașterea normalității violenței împotriva femeilor în România- prin cât de extinsă este această problemă la nivel de populație, de exemplu- sau prin recunoașterea aportului unor factori interni- organizații neguvernamentale, de exemplu- la dezvoltarea unei potențiale politici de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor în România.

În cele din urmă, proiectul propune o serie de perspective teoretico-metodologice de nișă prin care vor fi abordate procesele de europenizare în acest proiect și care vor oferi posibilitatea inovării pe parcursul analizei. Aceste perspective sunt: politica discursivă, instituționalism discursiv încadrat de instituționalism istoric și sociologic, identitate (non)europeană, identitate europeană din perspectivă periferică, neo-colonialism în Uniunea Europeană și neo-orientalism în România (auto-orientalizare și re-orientalizare) în cartografierea socialului, de/re/conectarea dintre violența împotriva femeilor și identitatea post(-)națională sau supra(-)națională. În acest demers, principalele puncte de referință sunt: violența împotriva femeilor, Europa Uniunii Europene și depozitele socio-culturale ale violenței. Conexiunile și continuitățile, materiale și discursive, construite între acestea trei printr-o politică de *înțelegere*- de data aceasta, atât cu sensul de cunoaștere, cât și cu sensul de acceptare- și explicare a primului prin intermediul ultimelor două, implicațiile acestor conexiuni și continuități- de exemplu, procese de construcție și cartografiere a identităților (non)europene-, se bazează pe ideea conform căreia toate cele trei

nu sunt și nu definesc concepte fixe, ci fluide, care pot fi întinse și curbate. Mai mult decât atât, contribuie la această întindere și curbare a lor, în direcțiile propuse de actorii ce iau parte la astfel de procese. În acest context apare posibilitatea ca Europa Uniunii Europene să devină simbolul combaterii violenței împotriva femeilor. Iar aderarea la ea devine un act de traversare a limitelor non/europene referitor la această chestiune. Cercetarea, analiza critică și teoretizarea acestor procese este construită în baza acestei fluidități conceptuale și, din acest motiv, o abordare pluralistă a lor este cea mai indicată. Doar astfel, poate fi înțeleasă complexitatea problematizării politice și publice a violenței împotriva femeilor în România anilor 2000 și critica acesteia.

În cele din urmă, este important să problematizăm modul în care a fost abordată problema violenței directe, interpersonale, brutale (dincolo de cea culturală și structurală) asupra femeilor în discursul public a devenit un criteriu în funcție de care apartenența la Europa Uniunii Europene ar putea fi infirmată sau confirmată pentru diferite entități sociale, culturale și politice de pe continentul european. Aceste procese sunt produse în și producătoare de context, adică de stereotipuri, relații inegale de putere și simbolisme sociale, culturale, politice și economice. În contextul unor demersuri politice și politizate din ce în ce mai pregnante cu privire la abordarea (și soluționarea?) problemei violenței asupra femeilor, cercetarea mea va pune în discuție acest tip de violență ca aspect la care construirea unei identități europene, a unui fel de a fi european/ă este raportată. Acest tablou va fi complicat atunci când este realizat din perspectiva României, care în decursul anilor 2000 a fost situată și înăuntrul și înafara UE, și pe drumul spre UE, la propriu, în general, dar din punctul de vedere al abordării violenței împotriva femeilor. Iar această poziționare incertă a ei a dat naștere unor politici și identități problematice, în procesele de abordare a violenței împotriva femeilor în discursul politic și public românesc (non)european sau (non)europeanizat. În cele din urmă, dar nu mai puțin important, vor fi problematizate trei contradicții în ceea ce privește abordarea violenței împotriva femeilor în România. Este vorba despre (re)prezentarea femeilor ca depozit arbitrar al producerii violentei împotriva femeilor. Adicional, mă refer la faptul că în problematizarea producerii violentei statutul economic, politic, social și cultural, sau chiar de gen și vârstă, este semnificativ. În cele din urmă, mă refer la similaritățile construirii postnationalismului european ce instrumentalizează combaterea violenței împotriva femeilor și cele ale construcțiilor naționaliste (non-europene?) ce instrumentalizează violența împotriva femeilor. Astfel, voi deschide discuția înspre problematizarea

construirii/imaginării postnaționalismului european prin instrumentalizarea experiențelor femeilor; așadar, un postnaționalism nu chiar atât de post-naționalist.

În cele din urmă, intenția (de)numirii politicii de limitare/depozitare a cauzelor violenței în responsabilitatea grupurilor sociale deja discriminate pe criterii de gen- femeile-, de etnie- rromii-, economice- săracii sau mafioții-, de statut social- lelița- sau de cultură- balcanică- și așa mai departe, nu a fost reificarea “leliței balcanice”. Ci, abordarea ei prin prisma ideii bourdieuene de habitus a avut scopul de a oferi o perspectivă asupra construcției acestei identități, bazate pe practica osificată a unei recunoașteri distorsionate, care să puna bazele potențialei deconstrucții a ei. Însă, ea reunește, în opinia mea, o varietate de margini (genizate) de ordin social, cultural, politic și economic. Acesta este motivul pentru concentrarea asupra acestui caz în definirea respectivei politicii de depozitare a producției de violență. Îmi asum, din punct de vedere etic, orice contribuție la violența culturală pe care o poate genera reiterarea acestei (re)prezentări particulare a violenței împotriva femeilor. Încerc să o balansez prin deconstrucția pe care am oferit-o cu privire la ea și care consider că a problematizat atât cauzele, cât și efectele utilizării, uzării și abuzării unui astfel de cadru de (re)prezentare centrat pe responsabilizarea femeilor. Mai mult decât atât, din punct de vedere feminist consider că am încercat nu doar să problematizez in/egalitățile ce trebuie luate în considerare pentru a (in)valida astfel de (re)prezentări, ci și potențiale mecanisme de rezistență ce o pot deconstrui și submina nu doar la nivel discursiv, ci și material, instituțional. Astfel de depozități ale producerii violenței, excluderea ei înafara ordinii sociale, economice, politice și culturale normal(izat)e, sunt ele însele, instituții. Sunt practici sedimentate de (re)prezentare ale violenței împotriva femeilor care reproduc ordinea genizată patriarhală, deresponsabilizând în mod constant agenții direcți ai violenței, și anume, bărbații- nu exclusiv, dar extensiv, abuzatorii în astfel de cazuri. De asemenea, aceste practici cartografiază socialul românesc. Dar, (re)prezentarea leliței balcanice ca agent al producerii violenței, poate fi, de fapt, nu doar o cartografiere socială a violenței, ci o cartografiere violentă a socialului (genizat).

„Lelița balcanică” poate fi corelată cu „Lumea a Treia” din declarațiile politice ale parlamentarilor români care caută să illustreze o Românie în care femeile sunt abuzate, fizic și structural, în familie și înafara ei. Mai departe, această Lume a Treia este non-europeanul care, pe criterii de (ne)combatere a violenței împotriva femeilor stă la baza stabilirii ordinii politice,

sociale, culturale și economice în care Europa Uniunii Europene este puterea normativă. Iar România balansează, instituțional și retoric, între Europa Uniunii Europene și Lumea a Treia în funcție de capacitatea de a dezvolta instituții, legislație și politici publice, de a internaliza norme internaționale, care să prevină și combată violența împotriva femeilor. Dincolo de acest aspect, o altă dimensiune a combaterii violenței împotriva femeilor, o avem pe cea care intermediază construcții identitare (non)europene. Aceste instituții și identități sunt intermediate și intermediază la rândul lor poziționări în ierarhii bazate pe „punerea în scenă” a unor norme transmise între entități supranaționale și internaționale, între entități naționale și supranaționale și invers, între guvernamental și neguvernamental și invers, chiar între Parlament și mass media-politic și public. Iar această punere în scena a combaterii violenței împotriva femeilor, problematizată mai sus atât din perspectivă națională, cât și internațională, are, în cele din urmă, efecte asemănătoare spectacularizării corporale a violenței împotriva femeilor întâlnite mult prea des în mass media. Astfel, prin problematizări retorice- parlamentare sau mass media-, instituționale, legislative, ale politicilor publice lipsite de reflexivitate și de înțelegere reală a tuturor complexităților pe care le include (re)prezentarea violenței împotriva femeilor sunt intermediate discursuri și materialități problematice. Acest lucru este valabil și pentru modul în care este instituționalizată și politizată combaterea ei. Atât problematizările respective, cât și consecințele lor instituționale, legislative sau de politică publică, atât guvernamentale, cât și neguvernamentale, atât politice, cât și ale societății civile, constituie violențe discursive, epistemologice, culturale și structurale împotriva femeilor. Contribuind (sau mai degrabă necontribuind) la prevenirea și combaterea violenței, respectivele (re)prezentări și violențele discursive pe care le intermediază, sunt materializate și continuă cercul vicios al violențelor împotriva femeilor. Ele pot intermedia perpetuarea *status quo*-ului care tratează superficial violența de acest tip, care nu o prioritizează decât de două ori pe an fiindcă atunci este „timpul” dezbaterii ei și al recunoașterii formale a statutului ei de problemă. Dar și această formalitate este adeseori rezultatul unor presiuni exogene, iar soluționarea lor determină tensiuni între formele lor exogene și un context politic, social, cultural și economic domestic, ce încadrează anumite regimuri de gen. Este vorba de contextul care produce „problema” respectivă, contextul inegalităților care o cauzează și o alimentează.

Astfel, problematizând procese istorice de (in)formare a prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor pe agenda publică și politică, în România Uniunii Europene, putem observa că, în cele din urmă, în ceea ce privește această perspectivă asupra violenței împotriva femeilor, formele de prevenire și combatere contează în mod primar... deoarece ele au existat înaintea fondului, construit, în acest caz *a posteriori*. Iar acest lucru este ilustrat de fragmentarea, discontinuitatea, superficialitatea și lentoarea cu care se dezvoltă o politică reală, autentică de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor la nivel național și supranațional... care să se raporteze la propriul context, nu la altul, pentru a se legitima. Și care, astfel, ar putea submina aceste două naționalisme și deschide discuția înspre postnaționalismul combaterii și prevenției violenței împotriva femeilor.

Dar, România non-europeană, (auto-)exclusă din Europa alături de lumea a treia, este antagonizată de România europeană, cea care a internalizat, din punctul de vedere al discursului politicilor publice, legislativ sau instituțional, dar și din punctul de vedere al retoricii publice și politice, normele internaționale și ale Uniunii cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor. Însă, arbitrarității cu care sunt construite identitățile non-europene, violente, „depozitele” genizate, etnicizate ale producerii violenței i se opune „doar” superficialitatea cu care identitatea europeană este construită ca simbol al combaterii violenței împotriva femeilor. Este vorba despre o politică de prevenire și combatere ce simulează un presupus/imaginat caracter european- democratic și egalitar în ceea ce privește dimensiunea de gen a vieții sociale, culturale, politice și economice- al abordării inegalităților de gen. Acele inegalități structurale istorice, deci violență structurală pe criterii de gen, care alimentează și legitimează violența directă, interpersonală pe criterii de gen, împotriva femeilor. În România, Uniunea Europeană și apartenența la Europa Uniunii Europene a fost, îndeosebi înainte de 2007, (re)prezentată ca un mit al modernizării, civilizării, includerii într-un cerc restrâns în care membrii au beneficii extinse. În mod specific, un cerc al egalității de șanse și de gen. Mai mult decât atât, Europa Uniunii Europene se (re)construiește simbolic, atât de la centru, cât și de la margini, ca simbol al prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor, atât la nivel de retorică, dar și la nivel de practică; în ciuda faptului că atât retoric, cât și practic, politica UE în acest domeniu este încă fragmentată și incoerentă.

Dar, integrarea în Europa Uniunii Europene necesita abordarea acestor violențe împotriva femeilor în România. Dealtfel, și integrarea în rândul comunității internaționale care la începutul mileniului a devenit tot mai atentă la această problemă și la instanțele ei materiale sau discursurile socio-culturale și economico-politice instituționale care le alimentau. În acest context, violența împotriva femeilor intră pe agenda publică din România și, mai mult decât atât, pe cea politică. Acestea aveau să fie locațiile (in)formării publicului, politicilor publice, inițiativelor guvernamentale și neguvernamentale, instituțiilor cu privire la problema violenței pe criterii de gen, împotriva femeilor.

Problema *problematizată* pe aceste agende, însă, era până nu demult voalat invizibilizată de o diviziune imaginară istorică între public și privat, indiferent dacă a avut loc în casă sau pe stradă, în cuplu sau între străini. Publicarea ei necesita referințe legitimatoare. Iar ele au fost găsite în conceptualizări vestice, norme internaționale și ale Uniunii Europene. În acest context violența împotriva femeilor a fost problematizată utilizând diferite cadre de (re)prezentare. Două dintre cele mai des întâlnite în analiza agendei politice și publice din perspectiva abordării violenței împotriva femeilor începând cu anul 2003 au fost: alinierea la normele europene, îndeosebi, și internaționale, de asemenea, în scopul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor; depozitarea cauzelor/produserii violenței împotriva femeilor în geografii imaginare excluse din ordinea politică a României europene, *non-europenizate*. Astfel, combaterea violenței împotriva femeilor în România, structurală și domestică îndeosebi, deveneau atât la nivel de discurs instituțional, cât și la nivel de discurs înțeles ca retorică, domenii ale europenizării României. Europenizarea este înțeleasă în acest caz ca intersecție a proceselor de construcție instituțională cu procese de construcție identitară, dintr-o perspectivă metodologică ce îmbină o abordare istorică longitudinală a acestor procese cu una sociologico-discursivă centrată pe identitățile implicate în ele și poziționarea lor în structuri.

În acest context, la intersecția dintre cele două cadre de (re)prezentare mai sus amintite, are loc nu doar o dezvoltare de politici publice și instituții cu forme europene cărora le lipsește fondul românesc aferent. Diferența de 9 ani dintre prima lege cu privire la prevenirea și combaterea violenței *în familie* (definită în Parlament la momentul dezbaterii ei- 2003- ca „cea mai europeană lege”) și cea care a completat-o astfel încât să existe mecanisme eficiente de abordare a problemei, nu doar o recunoaștere legislativă a acesteia, este ilustrativă pentru acest

tip de politizare a violenței împotriva femeilor în România. De asemenea, la această intersecție avem și procese de producere a identității europene ce condamnă violența împotriva femeilor, prin raportare la non-europenismul „acceptării” acestui tip de violență. Astfel, patriarhatul românesc își lasă amprenta asupra europenizării României din punctul de vedere al prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și status quo-ul este în mod extensiv perpetuat sau foarte lent subminat și modificat. Mai mult decât atât, este reprodus paternalismul românesc conform căruia acest tip de violență poate fi prevenit prin supravegherea categoriilor sociale, culturale, economice, politice și de gen cu caracter secundar, marginal- mai precis, femeile, familiile sărace, comportamentele nepotrivite de tip „leliță balcanică”- care situează România în lumea a treia. Paradoxal, în situația singulară când misoginismul este considerat o cauză a violențelor împotriva femeilor, și această (re)prezentare re-colonizează mult-prea-la-îndemâna categorie a lumii a treia cu producerea acestui tip de violență pe criterii de gen. Aceste aspecte pun o altă lumină asupra europenizării României în ceea ce privește violența împotriva femeilor, mai degrabă simulată, care (ab)uzează referințe europene pentru a se legitima, dar care nu este sustenabilă (în mod intenționat?). Această europenizare simulată este intermediată de o politică importată și implementată superficial, similar într-o oarecare măsură celei de la nivel european, dar în mod extins mai incorect și laconic (in)formată. Este vorba, atât în cazul României, cât și Uniunii Europene, despre aplicarea unor pansamente instituționale strategice și superficiale aplicate unor abuzuri grave împotriva femeilor. În acest mod lipsa coerenței și sustenabilității, dar și retorica românească referitoare la violența împotriva femeilor, poate fi considerată perfect europeană, și nu non-europeană cum este adesea (re)prezentată; îndeosebi dacă luăm în considerare aceleași caracteristici ale politicii UE cu privire la chestiunea respectivă.

Astfel, combaterea violenței împotriva femeilor devine prerogativul europenismului, în timp ce violența împotriva femeilor re-colonizează non-europeanul, mai ales la nivel de retorică, iar pozițiile identitare aferente lor sunt cartografiate social în mod arbitrar, intermediind procese de violență culturală care nu fac decât să alimenteze continuul violențelor, în general, și împotriva femeilor, în particular. Mai mult decât atât, toate aceste (re)prezentări prin care este problematizată violența împotriva femeilor în România, dincolo de utilizarea unor cadre specifice care să o explice și să o definească, au și un efect invers. Astfel, violența împotriva femeilor devine instrumental(izat)ă în definirea non-europeanului, iar combaterea ei în definirea

europenului. Dar, această instrumentalizare a experiențelor femeilor este un act de violență în sine, împotriva femeilor, dincolo de violența culturală pe care o implică producerea acestor categorii și stabilirea unor ierarhii între ele. Iar această instrumentalizare, (ne?)intenționată, se adaugă continuului violențelor împotriva femeilor, deși, paradoxal, se naște în locațiile menite să-l submineze și întrerupă.

În acest context, este important, să fie tras un semnal de alarmă cu privire la reflexivitatea abordării violenței împotriva femeilor atât pe agenda politică, dar și pe cea publică din România. Această reflexivitate, lipsa ei, de fapt, se datorează, în opinia mea unei (in)formării incomplete și incorecte a celor ce o problematizează cu privire la complexitățile cauzelor și consecințelor acestui tip de violență și a (re)prezentării ei politice și publice. Atâta timp cât scopul, cel puțin cel declarat, al abordării violenței împotriva femeilor în discurs instituțional și în retorică- dincolo de spectacularizare, protejarea familiei, etc- este înțelegerea, prevenirea și combaterea ei, consider că e important să nu fie produse alte violențe în procesul care își propune deconstrucția acesteia. Trebuie, însă, să ne întrebăm, totodată, de ce (in)formarea cu privire la violența împotriva femeilor este atât de superficială și problematică, precum și ce subiecte ar aduce în discuție o problematizare mai corect (in)formată a violenței împotriva femeilor, a prevenirii și combaterii ei? Poate responsabilizarea bărbaților, cei mai adesea agresorii în astfel de situații, a normelor și instituțiilor patriarhale (românești)?